

**KLASİK DÖNEM ODA MÜZİĞİ
REPERTUVARINDA KONTRBASIN YERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ezgi ÖZOK

EŞKİŞEHİR 2019

**KLASİK DÖNEM ODA MÜZİĞİ REPERTUVARINDA
KONTRBASIN YERİ**

Ezgi ÖZOK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Müzik Ana Sanat Dalı

Danışman: Doç. Hale Duru BASMACIOĞLU

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Eylül 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ezgi ÖZOK'un “**Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yeri**” başlıklı tezi **23 Ağustos 2019** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Müzik Anasanat Yaylı Çalgılar Sanat Dalı Yüksek Lisans** tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Hale BASMACIOĞLU

Üye : Doç. Özlem SÜMER

Üye : Doç. Burak KARAAĞAÇ

Prof. Hayri ESMER
Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

ÖZET

KLASİK DÖNEM ODA MÜZİĞİ REPERTUVARINDA KONTRBASIN YERİ

Ezgi ÖZOK

Müzik Ana Sanat Dalı

Kontrbas Sanat Dalı

Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ağustos 2019

Danışman: Doç. Hale Duru BASMACIOĞLU

Bu çalışmada Klasik Dönem oda müziği repertuvarında kontrbasın nasıl bir yere sahip olduğu araştırılmıştır. Dönemin oda müziği literatürü taranmış ve kontrbaslı eserlerin listesi oluşturulmuştur. Ortaya koyulan bu veriler doğrultusunda, yapılan çalışmanın gerek konser performanslarına, gerekse eğitim müfredatına katkı sağlayacağı ve rehber niteliğinde olacağı düşünülmektedir.

Tarihsel sürece bakıldığında; Klasik Dönem, kontrbas müziği ve tekniğinin gelişmesi bakımından oldukça zengin bir dönem olarak karşımıza çıkar. Bu dönemde solo bir çalgı olarak da değer görmeye başlayan kontrbasın orkestra içinde alışlagelmiş kullanımının dışında, oda müziği eserlerindeki rolü de değişmiş, eşlik çalgısı özelliğine ek olarak solo partilerde kendisine yer bulmuştur. Bu bağlamda Klasik Dönem, çalgının literatürü, tekniği ve kullanımı açısından dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kontrbas, Klasik Dönem, Oda Müziği

ABSTRACT

THE PLACE OF DOUBLE BASS IN THE CLASSICAL PERIOD CHAMBER MUSIC REPERTOIRE

Ezgi ÖZOK

Department of Music

Double Bass Art Branch

Anadolu University, Graduate School of Fine Arts, August 2019

Advisor: Asst. Prof. Hale Duru BASMACIOĞLU

This study examines the places of double bass in the Classical Period chamber music repertoire. Chamber music literature of the period was searched and a list of works with double bass was created. It is believed that based on such data the study will contribute to concert performances and the educational curriculum and serve as a guide as well.

When the historical process is considered, the Classical Period is a very rich era in terms of the development of double bass music and technique. In this period, besides traditional use of the double bass in the orchestra, which started to be appreciated as a solo instrument, its role in chamber music works changed and attained a place in the solo parties in addition to its feature of being an accompaniment instrument. In this context, the Classical Period is considered as a turning point in terms of literature, technique and usage of the instrument.

Keywords: Double bass, Classical Period, Chamber Music

TEŞEKKÜR

Çalışmanın tez halini almasını sağlayan ve her detayıyla titizlikle ilgilenen saygıdeğer danışmanım Doç. Hale Duru BASMACIOĞLU'na; fikirlerini ve desteğini esirgemeyen Doç. Burak BASMACIOĞLU'na;

Birikimlerimi pekiştirerek potansiyelimi kullanmamı sağlayan, bilgisi ve tecrübesiyle güç veren, yüksek lisans programına kabul ederek öğrencisi olma şansına eriştiğim kıymetli Prof. Esra GÜL'e;

Kontrbasla tanışmamdan itibaren bu aşamaya gelebilmeyi emeklerine borçlu olduğum, on yılı aşkın zaman diliminde özveriyle bana yol gösteren saygıdeğer Doç. Burak KARAAĞAÇ'a;

Hayatımın ve eğitimimin her aşamasında desteklerini hiçbir zaman esirgemedi yanımda olan anneme, babama ve çalışmaya katkılarından dolayı Kübra YAHŞİ'ye teşekkürlerimi sunarım.

23/08/2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Ezgi ÖZOK

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
GÖRSELLER DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KONTRBASIN TANIMI VE KULLANIM ŞEKİLLERİ	3
1.1. Kontrbasın Tarihsel Gelişimi	3
1.2. Kontrbasın Orkestradaki Kullanımı	3
1.3. Kontrbasın Solo Kullanımı	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARİHSEL SÜREÇTE ODA MÜZİĞİ VE KONTRBAS.....	8
2.1. Oda Müziğinin Genel Tanımı	8
2.2. Oda Müziğinde Kontrbas Kullanımı	9
2.3. Klasik Dönem Öncesi Oda Müziği ve Kontrbas Kullanımı	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KLASİK DÖNEM ODA MÜZİĞİ ESERLERİNDE KONTRBASIN KULLANIMI	14
3.1. Klasik Dönem Özellikleri	14
3.2. Klasik Dönem Oda Müziği ve Kontrbasın Yeri	15
3.3. Klasik Dönem' in Kontrbaslı Oda Müziği Eserleri	22
3.3.1. İki çalgılı eserler	22
3.3.2. Üç çalgılı eserler	24

	<u>Sayfa</u>
3.3.3. Dört çalgılı eserler	28
3.3.4. Beş çalgılı eserler	31
3.3.5. Altı çalgılı eserler	34
3.3.6. Yedi çalgılı eserler	36
3.3.7. Sekiz çalgılı eserler	37
3.3.8. Dokuz çalgılı eserler	38
3.3.9. On bir çalgılı eserler	39
3.3.10. On iki çalgılı eserler	40
3.3.11. On üç çalgılı eserler	41
3.4. Klasik Dönem'den Romantik Dönem'e Geçiş Değerlendirmesi	41
3.5. Türk Bestecilerinin Kontrbaslı Oda Müziği Eserleri	43
3.6. 21. Yüzyıl Oda Müziğinde Kontrbasın Ulaştığı Konum	43
3.7. Kontrbas Toplulukları	44
SONUÇ	46
KAYNAKÇA	48
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3. 1. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı İki	
Çalgılı Eserler	22
Tablo 3. 2. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Üç	
Çalgılı Eserler	24
Tablo 3. 3. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Dört	
Çalgılı Eserler	28
Tablo 3. 4. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Beş	
Çalgılı Eserler	31
Tablo 3. 5. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Altı	
Çalgılı Eserler	34
Tablo 3. 6. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Yedi	
Çalgılı Eserler	36
Tablo 3. 7. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Sekiz	
Çalgılı Eserler	37
Tablo 3. 8. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Dokuz	
Çalgılı Eserler	38
Tablo 3. 9. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı On Bir	
Çalgılı Eserler	40
Tablo 3. 10. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı On İki	
Çalgılı Eserler	40
Tablo 3. 11. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı On Üç	
Çalgılı Eserler	41

GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Görsel 2. 1. 16.yüzyılda Konsort	9
Görsel 2. 2. Jan Dismas Zelenka Sonat No.3, ZWV 181, Si Bemol Majör, Bölüm III, Ölçü 1-6	13
Görsel 3. 1. Per Questa Bella Mano	16
Görsel 3. 2. Dittersdorf Kentet No.6 (1782) (Bir oktav tizleştirerek kontrbasa uyarlanmış viyolonsel partisi)	17
Görsel 3. 3. Hoffmeister: Solo Kuartet No. 2 Bölüm 2, ölçü 51-62	19
Görsel 3. 4. Ludwig van Beethoven (1770-1827) Septet, Bölüm 1, Ölçü 1-7.....	19
Görsel 3. 5. Onslow Kentet No. 11, Op. 33, Ölçü. 13-22, (ilk edisyon) Breitkopf&Hartel, 1827-1828	42

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, Klasik Dönem’de oda müziği türünde üretilen eserlerde kontrbas kullanımı ile ilgili tarihsel süreci incelemek, eser örneklerine yer vermek ve klasik stilde bestelenen bu dönem eserlerine dikkat çekmektir. Bunun yanında, kontrbas repertuvarından derlenen Klasik Dönem’e ait kontrbaslı oda müziği eserleri listelenerek, başta öğrenciler olmak üzere tüm kontrbas icracılarının kullanımına sunulmuştur.

Avrupa’da Orta Çağ’dan başlayarak gelişim gösteren çok seslilik, farklı çalgıları ve ses renklerini müziğe kazandırmış, müzikal yaratıcılığı zenginleştirmiş ve müziğin evrensel kimliğe bürünmesini desteklemiştir. Çok sesliliğin gerektirdiği ses genişliği ve farklı tınılara duyulan ihtiyaç doğrultusunda bas sesli çalgılar ortaya çıkmıştır. Bununla beraber Orta Çağ’ın son periyodunda başlayan Rönesans Dönemi’ndeki bilimsel, teknik ve sanatsal gelişmeler, müzik alanında da beklentileri yükseltmiştir. Bu beklentiler çalgıların kapasitesinin gelişmesine ve çeşitlilik kazanmasına zemin hazırlamıştır. Bas çalgıların evrimi sürecinde kontrbas, modern haline ulaşana kadar birçok aşamadan geçmiştir. Orkestradaki eşlik rolü ve solo çalgı olarak kullanılmasının yanı sıra oda müziğinde de yer edinmiştir. Bunun yanında kontrbaslı oda müziği eserlerinden oluşan ayrı bir repertuvar da oluşmuştur. 21. yüzyılda kontrbaslı oda müziği eserlerinin sayısının yaklaşık olarak 4000’i aştığı bilinmektedir.

“Oda müziği, küçük solistik kadrolar; düolar, triolar, kuartetler vb. için yazılmış her türden müziktir.”¹ Çıkış noktası vokal müzik olan oda müziği, saray içinde soylu kesim için küçük bir odada veya salonda icra edilen bir müzik türü olarak filizlenmiştir. Zaman içinde değişime uğrayan oda müziği kavramı, farklı bir kimliğe bürünerek konser salonlarına taşınmış ve geniş kitlelere ulaşmıştır.

Çalışmanın içeriğinde, Klasik Dönem’e ait oda müziği eserlerinde kontrbasın yeri, işlevi ve kullanımını incelemeye odaklanılmıştır. Çalışmanın üç ana ögesi olan Klasik Dönem, oda müziği ve kontrbas ayrı başlıklar altında genel bir çerçevede incelenmiş ve buna bağlı olarak kontrbasın oda müziğinde kullanımı konusunda bir değerlendirme yapılmıştır. Klasik Dönem sürecine odaklanılmakla birlikte, birbirleriyle olan etkileşimini ortaya koyabilmek için Barok ve Romantik Dönemler ile ilgili bağlantılara da yer verilmiş, araştırma kapsamında listelenen eserler yalnızca oda müziği eserleri ile sınırlı tutulmuştur.

¹U. Micheals ve G. Vogel (2015). *Müzik Atlası*. (Çev: Semih Uçar), İstanbul: Alfa Yayınevi, s.319

Birinci bölümde kontrbasın öncelikle fiziki tanımı yapılmış, daha sonra tarihsel gelişimi, orkestradaki yeri ve solo olarak kullanımı araştırılmıştır. İkinci bölümde oda müziğinin gelişimi ve dönemlere göre oda müziğinde kontrbas kullanımı incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Klasik Dönem'in özellikleri, Klasik Dönem oda müziğindeki kontrbaslı eserler, Klasik Dönem'den Romantik Dönem'e geçiş değerlendirmesi ve Türk bestecilerin kontrbaslı oda müziği eserleri sunulmuştur. Klasik Dönem'de kontrbasın oda müziğinde kullanış şeklini anlayabilmek için gerek solo gerekse oda müziği alanında birçok eser vermiş olan bestecilerin katkıları üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın hazırlanmasında Klasik Dönem, oda müziği ve kontrbas hakkında ulaşılabilmiş olan, yazılan kitap, makale, bildiri, yüksek lisans ve doktora tezlerinden oluşan basılı yayınlar incelenmiştir. Türkçe kaynakların yanında yabancı literatür mümkün olduğu kadar araştırılmaya çalışılmış, uluslararası akademik veri tabanları taranmıştır.

Literatürde çalgının isminin Türkçe kullanımında “kontrabas” şeklinde yazıldığı görülse de, bu çalışmada Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü esas alınarak “kontrbas” şeklinde yazımı kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KONTRBASIN TANIMI VE KULLANIM ŞEKİLLERİ

1.1. Kontrbasın Tarihsel Gelişimi

Kontrbas, keman türünden kalın sesli yaylı saz olarak tanımlanmaktadır.² Diğer yaylı çalgılardan farklı şekilde Alman ve Fransız arşeleri olarak adlandırılan iki çeşit arşe modeli bulunmaktadır. Fransız kontrbas arşesi, biçim ve tutuş şekli bakımından viyolonsel arşesine benzer bir yapıdadır. Alman arşesi ise avuç içinde kavranan bir topuğa sahiptir. Kontrbas tarihinin ileri gelen bestecilerinden Domenico Dragonetti, Alman ekolüne ait avuç içi arşe stilini, Giovanni Bottesini ise viyolonsel geleneğini takip ederek Fransız stiline uygun arşeyi el içinde kullanmıştır. Franz Simandl tarafından şekillendirilen Alman arşesi 21. yüzyılda bütün Avrupa’da oldukça yaygın hale gelmiştir.

Kontrbas, evrim sürecinde modern haline ulaşana dek akort, ebat ve şekil itibariyle pek çok aşamadan geçmiştir. Yüzyıllar boyunca kontrbas kadar değişim geçiren başka bir çalgı yoktur.³ Kontrbasın 16. ve 17. yüzyılda yaygın biçimde kullanılan viyol ve keman ailesinin bas çalgılarından evrimleştiği bilinmekle birlikte, 500 yıllık tarihinin büyük bir kısmında viyol ailesinin kalın sesli çalgısı olan viyolon ile benzerlik göstermektedir. “16. yüzyılda, kemanın kendisi hariç, keman ailesinin en büyük çalgıları için ‘violone’ ve Portekiz’de de ‘Rabecaon’ kullanılmıştır.”⁴ Viyolon, 19. yüzyıla kadar sıklıkla kullanılmış, daha sonra yerini kontrbasa bırakmıştır.

17. ve 18. yüzyıl eserlerinde gamba, keman veya lavta gibi çalgı ailelerindeki bas çalgılar için *basso* ifadesi kullanılmaktadır. Bu nedenle bu dönemdeki eserlerin hangi çalgı için yazıldığı günümüzde dahi tam olarak bilinmemektedir.⁵

1.2. Kontrbasın Orkestradaki Kullanımı

Orkestra kavramının iyice olgunlaşması ile kontrbas ve benzeri bas çalgıların orkestraya dahil oluşu Barok Dönem’de gerçekleşmiştir. Kontrbasın orkestra içinde

²http-1: <http://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi:05/07/2019)

³G. Raschen (2009). *Chamber Music With Double Bass: A New Approach To Functionand Pedagogy*, University Of North Texas, Doctor of Musical Arts, s.15

⁴E. Gül (2002). *Kontrbasın Tarihsel Gelişiminde Giovanni Bottesini*. Eskişehir, Sanatta Yeterlilik Tezi s.4.

⁵P. Burn (2000). *A New History of the Double Bass*. Fransa: Paul Burn Productions, s.103.

önem kazanması 1600'lerin sonlarına doğru başlamıştır. Franz Joseph Haydn, senfonilerinde kontrbasa ayrı bir parti vererek bu çalgının diğer bas çalgılardan bağımsız olarak kullanımına öncülük etmiştir. Bestecinin No.45 Veda Senfonisi'nin son bölümündeki kontrbas solosu bu anlamda bir ilk sayılabilir (Bkz. Görsel 1.1).

Görsel 1. 1. Haydn, Veda Senfonisi No.45 - Adagio⁶

Haydn, 1760'lardan başlayarak No.6, No.7, No.8, No.31 ve No.72 senfonilerinde kontrbasa solo pasajlar yazmıştır.⁷ Haydn, eserlerinde kontrbasa başlı başına ayrı bir parti yazmış ve bu anlamda Mozart ve Beethoven gibi bestecilere de öncülük etmiştir. Bu besteciler de özellikle senfonik eserlerinde kontrbasa ayrı bir parti vererek bu çalgının gelişmesine ve kullanımının yaygınlaşmasına katkıda bulunmuşlardır. Kontrbasın rolünün bu gelişimi Romantik Dönem eserlerinde öne çıkan kontrbas sololarına zemin hazırlamıştır. Böylece bu çalgının orkestradaki kullanımı daha da yaygınlaşmıştır.

Klasik Dönem'in başlarında armonik yapıyı destekleyen ve güçlendiren bir unsur olarak kullanılan kontrbas, orkestranın yapısının zenginleşmesi ile vazgeçilmez bir çalgı haline gelmiştir. Kontrbaslar, senfonik eserlerin icrasında ritmik yapıyı taşıyarak

⁶G. Gezen, (2011), *Orkestranın Evrim Sürecinde Kontrbas'ın İşlevsel Gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. s.16

⁷ Burn (2000), a.g.k., s.103.

orkestrayı bir arada tutmakla birlikte, hacimli sesleriyle armonik zeminden sorumlu bir ilave sahiplerdir. Bu özellikleriyle orkestranın bel kemiği olarak da görülmektedir.

Barok çalgı topluluklarındaki klavsen ve bas çalgıların seslendirdiği şifreli basa dayanan *basso continuo* (sürekli bas) geleneğinde, kontrbas diğer bas çalgılarla birlikte etkin bir rol oynamıştır. Bunun yanı sıra, Klasik Dönem’de viyolonsel partisini bir alt oktavdan seslendirerek armoninin bas seslerini kuvvetlendirme görevini devam ettirmiştir. 18. yüzyılın son çeyreğine doğru, senfonide sürekli basın etkisinin azalmaya başladığı görülmektedir.

Klasik Dönem’in ortalarında orkestradaki müzikal ağırlık, yaylı çalgılara, özellikle de kemanlara bırakılmıştır. Üflemeli çalgılar yaylı çalgıları destekleyen ve armonik yapıyı kuvvetlendiren bir işlev üstlenmiştir.

18. yüzyıldan önceki çalgı topluluklarını sürekli bas yorumcusu yönetmekteydi. Birçok Barok yapıt şef olmadan başkemancı veya klavsencinin yönetiminde çalınmaktaydı.⁸ Orkestrada tempoyu verme ve koruma görevini üstlenen birinci kemana, tempo tutarlılığı ve orkestranın birlikteliği anlamında destek sağlayan önemli çalgılardan biri kontrbas olmuştur. 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra müzisyen sayısının artmasıyla birlikte, orkestraya giriş vermek ve karmaşıklaşan eserleri yönetmekte bir şefe ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır.⁹

Klasik Dönem’de orkestralardaki kontrbas sayısı değişiklik göstermektedir. Handel’in Londra’daki Haymarket’ta 1710 yılında kurduğu kraliyet tiyatrosu orkestrasının yaylı bölümü 21. yüzyıl düzeninden farklı olarak altı birinci keman, beş ikinci keman, iki viyola, altı viyolonsel ve bir kontrbas içermektedir. 1728 yılına gelindiğinde Pierre Jacques Fougereux, aynı orkestranın yirmi sekiz keman, üç viyolonsel ve iki kontrbastan oluştuğunu ifade etmiştir.¹⁰ 1754’te Paris Operası’nda ise toplamda on bir viyolonsele karşılık sadece iki kontrbas bulunmaktadır. Operadaki kontrbas sayısı 1767’de üçe, 1775 civarında altıya çıkarılmıştır.¹¹ Fransız orkestralarında kontrbas grubu, İtalyan orkestralarına göre sayıca daha fazladır. J. J. Rousseau bu konuda şu ifadede bulunmuştur:

Bas, armoninin temellerini verdiği için her daim diğer partilere hâkim olmalıdır. Diğer partiler kontrbası bastırır veya önüne geçerse, orkestral tınının etkisini yitirmesine sebep

⁸E. İlyasoğlu (1996). *Zaman İçinde Müzik*. İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, s.60.

⁹Burn (2000) a.g.k., s.51.

¹⁰Burn (2000) a.g.k., s.59.

¹¹Burn (2000) a.g.k., s.60.

olan bir karmaşa meydana gelir. İtalyanların orkestralarına bu sebeple bu kadar çok kontrbas koyduğunu farkettim.¹²

Romantik Dönem'in yaratıcılık anlayışıyla bestelenen, Klasik Dönem'e göre daha zengin, yoğun ve renkli eserlerin yorumlanması dönemin orkestrasında değişikliklere yol açmıştır. Çalgıların teknik kapasitelerinin genişlemesi, kullanılan çalgı çeşitliliğinin ve sayısının artması ile 20. yüzyılda orkestra nitelik ve nicelik bakımından doruğa ulaşmıştır. Özellikle Hector Berlioz ve Gustav Mahler'in kalabalık eserlerini seslendirmek için orkestra salonlarının da sahnesi ve kapasitesi genişlemiştir. Romantik Dönem orkestrası, müziğin duygusal yoğunluk içeren eserleri ile ses yelpazesine karşılık veren bir şekilde tarih boyunca en geniş şekline ulaşmış ve radikal değişikliklere sahne olmuştur.

Kontrbasın orkestradaki konumu, yeri ve işlevinin bu değişimlerden etkilenmemesi mümkün değildir. Besteciler eserlerinde, kalabalıklaşan orkestranın bas ihtiyacını karşılamak üzere sayı olarak artan kontrbaslara solo olarak ve öne çıkan partilerle yer vermişlerdir. Klasik Dönem'de olduğu gibi viyolonsel partisini katlama, bas partisini kuvvetlendirme ve destek verme işlevinden sıyrılan kontrbasın, Romantik Dönem orkestrasında ayrı bir melodik çizgiye sahip ve bağımsız sololar seslendiren bir rolde olduğu görülmektedir. Bu eserlerden bazıları şunlardır:

Fransız besteci Camille Saint-Saens'ın Hayvanlar Karnavalı'nın "Fil" isimli bölümü kontrbas için yazılmıştır. Sergei Prokofiev'in Teğmen Kije Süiti'ndeki, *Romance* adlı bölümü tiz bir kontrbas solosu içermektedir. Orkestra eserlerindeki kontrbas sololarından bir diğeri ise Mahler'in birinci senfonisinin üçüncü bölümündeki teması çocuk şarkısından alınmış olan solodur.

1.3. Kontrbasın Solo Kullanımı

Orkestra çalgısı olarak ortaya çıkan kontrbasın solo olarak öne çıktığı eserler ilk olarak 18. yüzyılın ikinci yarısında görülmeye başlanmıştır. "Kontrbas için bilinen en eski solo konçertolar Carl Ditters von Dittersdorf ve Wenzel Pichl tarafından 1760'larda yazılmıştır."¹³ 1760-1812 yılları arasında 18'i Johannes Matthias Sperger'e ait olmak üzere 28 kontrbas konçertosu bestelenmiştir.¹⁴ 1763 yılında, Haydn'ın kontrbas için bir

¹²Burn (2000) a.g.k., s.60.

¹³Gül (2002), a.g.k., s.4

¹⁴H. Jacobson (1988). The Edition of an Unpublished Contrabass Solo-Quartet by Franz Hoffmeister. *The Journal of the International Society of Bassists Vol.15/1* s. 58

konçerto yazmış olduğu bilinmekle birlikte bu eserin günümüze kadar ulaşması mümkün olmamıştır.¹⁵

18. yüzyılın ikinci yarısında virtüözite gerektiren birçok eserin çıkış yeri Mannheim Okulu olmuştur. Kontrbas solo literatürünün “Altın Çağı” olarak nitelendirilen bu döneme damgasını vuran besteciler arasında Johann Baptist Vanhal, Franz Anton Hoffmeister, Leopold Kozeluch, Carl Ditters von Dittersdorf, Anton Zimmermann, Franz Antonio Hoffmeister, Antonio Capuzzi ve Johannes Matthias Sperger bulunmaktadır.

18. yüzyılın ortalarından sonuna kadar önde gelen kontrbas sanatçıları, “Viyana Akordu” kullanmışlardır. Kalından inceye fa-la-re-fa#-la olarak akortlanan, genellikle beş telli, dönemin bas çalgıları viyolonlar, kırık akorların ve arpejlerin çalınışını kolaylaştırmıştır.¹⁶ Akort sisteminin en büyük engeli, re majör veya si minör gibi tonların çalınışını kolaylaştırırken, mi bemol majör, do minör, si bemol majör gibi tonlardaki eserlerin çalınışını zorlaştırmasıdır. Viyana akorduyla birlikte kullanılan “Viyana Basları” özel bir şekle sahiptir. Bu çalgılar, gamba şeklinde, arkası düz, omuzları tepeye doğru eğimli ve viyol köşelerine sahiptir.

18. yüzyılda Viyana akordu ile yazılan eserlerin 21. yüzyılda seslendirilebilmesi için modern kontrbasa uyarlanması gerekmektedir. Editörler eserleri kalından inceye mi-la-re-sol seslerinden oluşan orkestra akorduna veya solo eserlerde kullanılan *scordatura* akort, fa#-si-mi-la seslerine uyarlamaktadırlar. Bu durum eserlerin teknik anlamda zorlaşmasına yol açmıştır. Uyarlamalarda genellikle parlak bir ton elde etmek için solo akort tercih edilse de, Rodney Slatford gibi bazı modern editörler eserleri bir ton kalına aktararak orkestra akordunda çalınabilecek şekilde uyarlamışlardır.¹⁷

¹⁵Burn (2000), a.g.k., s.103

¹⁶G. Raschen (2009). *Chamber Music With Double Bass: A New Approach To Function and Pedagogy*. University Of North Texas, Doctor of Musical Arts, s.15.

¹⁷Jacobson (1988), a.g.k, s.61.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARİHSEL SÜREÇTE ODA MÜZİĞİ VE KONTRBAS

2.1. Oda Müziğinin Genel Tanımı

Soylu kesimin yaşam alanları çevresinde ortaya çıkan bir tür olmasından dolayı oda müziğinin başlangıcı için kaynaklarda kesin bir yer ve mekân belirtilmemiştir. 17. yüzyıl içinde İngiltere ile İtalya'daki türlerden doğan ve yaygınlaşmaya başlayan oda müziği tanımının kökeni vokal müziğe dayandırılmaktadır. 17. yüzyıla kadar bağımsız olarak da kullanılan çalgıların, Rönesans ve Orta Çağ süresince vokal ağırlıklı yapılan toplu müziklere eşlik konumunda yer aldığı görülmektedir. 18. ve 19. yüzyıldan itibaren oda müziği daha çok çalgılar için yazılan formlar etrafında şekillenmiştir.

Rönesans ve Barok Dönem'de çalgıların önem kazanması sürecinde vokal müzikten çalgı topluluklarına uyarlanan *ricarcare*, *fantasia* ve *canzona* gibi bazı benzer yapılar oda müziği türünü oluşturan çıkış noktaları olmuşlardır. Giovanni Gabrieli'nin örneklerini verdiği Rönesans biçimlerinden *canzona*, içerdiği birbirine karşıt hızlı ve yavaş bölümlerle Barok Dönem'in trio sonatına zemin hazırlayan bir tür oda müziği olarak yayılmaya başlamıştır.¹⁸ 16.-17. yüzyılda sadece çalgı içeren müzik topluluklarına "konsort" tanımlaması yapılmıştır.¹⁹ Rönesans Dönemi'nde İngiltere'deki çalgı grupları olarak adlandırılan konsortlar tek bir çalgı ailesinden veya birden fazla çalgı ailesinden çalgıları da içermiştir. Konsortlar, aynı zamanda vokal ve dans müziklerinin çalgı aranjelerini icra etmiştir (Bkz. Görsel 2.1).

17.-18. yüzyıl başlarında görülen iki tür sonat, *sonata da camera* (oda sonatı) ve *sonata da chiesa* (kilise sonatı), oda müziği ve oda müziğinin etrafında şekillendiği trio sonat ile bağlantılıdır.

Sonata da camera, çalgılar için oda müziği niteliğinde bir form olarak tanımlanmaktadır.²⁰ Dans adımlarından ilham alan *sonata da camera*, İtalya'da Barok Dönem'in en çok kullanılan formudur. *Sonata da chiesa* formunda ise bölüm isimleri, dans terimleri yerine tempo terimleriyle adlandırılmıştır.

¹⁸İ. Mimaroglu (2014). *Müzik Tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınları, s.45.

¹⁹İlyasoğlu (1996), a.g.k., s.18.

²⁰A. Say (2003). *Müzik Tarihi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, s.211.

Sonata da camera ve süit formlarından alınan hızlı ve yavaş dört bölümlü yapı sonat formunun kimliğini oluşturmuştur.²¹ Sonat bölümlerinin sayısı ve süreleri, formun birçok örneğini veren Arcangelo Corelli (1653-1713) ile birlikte belli bir sistematığa oturmuş ve besteciye özgün bir hale gelmiştir.

Görsel 2. 1. 16.yüzyılda Konsort²²

2.2. Oda Müziğinde Kontrbas Kullanımı

Oda müziği, yalın bir ifade ile sınırlı sayıda müzisyenden oluşan müzik topluluğunun icra ettiği eserleri ifade etmektedir.²³ Oda müziği grupları yaylı çalgılar, üflemeli çalgılar, vurmali çalgılar gibi homojen gruplardan kurulabildiği gibi, vokallerin ve piyanonun dâhil olduğu karma çalgı kombinasyonlarından da oluşabilmektedir. En az iki müzisyenin yer aldığı oda müziği gruplarında şefe ihtiyaç duyulmamaktadır. Müzisyenlerin eser içerisindeki ağırlıkları birbirlerine eş değer görülmesine karşın eser icra edilirken genellikle soprano partiyi çalan kişi grubu yöneten konumundadır. Önceleri saray içinde soylu kesim için küçük bir odada veya salonda icra edilen oda müziği, zamanla değişime uğramıştır. Barok Dönem'in trio sonatları ve Klasik Dönem'in kuartetleri 19. yüzyıla kadar oda müziğinin etrafında şekillendiği türler

²¹Mimaroglu (2014), a.g.k., s.45.

²²[http-2: courses.lumenlearning.com/musicapp_historical/chapter/string-quartet/](http://courses.lumenlearning.com/musicapp_historical/chapter/string-quartet/) (Erişim Tarihi: 05/04/2019)

²³C. Bashford (2001). *New Grove Dictionary of Music and Musician*, 2nd edition vol.3, Oxford University Press, s.1050.

olmuştur. Önceleri kilise ve saraylarda seslendirilen oda müziği 19. yüzyıldan sonra büyük konser salonlarına taşınmıştır.

Şefin olmadığı oda müziği gruplarında sayıca az olan icracıların nitelikleri ortaya çıkan müziğin kalitesini belirlemektedir. Oda müziği, toplu olarak çalınan müziklerin icrasında büyük önem taşıyan birbirini dinleyerek çalma yetisini geliştirmeye katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte icracılara müzikte denge, renk ve tını gibi unsurları dikkate alma fırsatı sunmaktadır.

21. yüzyılda kontrbaslı oda müziği eserlerinin sayısının 4000'e ulaştığı bilinmektedir. Uluslararası Kontrbasçılar Birliği (ISB) üyelerinden Paul Nemeth, 4000 civarında kontrbaslı oda müziği eserlerinden oluşturduğu online veri tabanı ile repertuvarın genişliğine dikkat çekmektedir. Murray Grodner'in "Comprehensive Catalogue of Music, Books, Recordings and Videos for the Double Bass" çalışması da alana katkı sağlayan önemli kaynaklardan biridir.

Repertuvar zenginliğine karşın kontrbasın oda müziğindeki kullanım olanaklarının yeterince değerlendirilemediği düşünülmektedir. Gudrun Raschen, 2009 yılında yaptığı "Chamber Music with Double Bass: A New Approach to Function and Pedagogy" adlı doktora çalışmasında kontrbasın oda müziğindeki önemini şu şekilde dile getirmiştir:

Kontrbasçıların solo ve orkestra repertuvarına daha çok odaklanmaları, oda müziğinin ayrılmaz bir parçası olan kontrbasın ihmal edilmesine yol açmıştır. Kontrbas, genellikle alandaki tarihsel bilgi eksikliği ve repertuvarın yeterince farkında olunmaması nedeniyle Amerika'nın önde gelen üniversitelerinin oda müziği müfredatlarına dahil edilmemektedir.²⁴

Aynı çalışmada viyolon/kontrbasın yer aldığı 858 adet ikili eser, 810 adet üçlü eser, 544 adet dördümlü eser, 860 adet beşli eser, 484 adet altılı eser, 332 adet yedili eser, 368 adet sekizli eser ve 303 adet dokuzlu eser olduğu belirtilmektedir.

ISB'nin 2011'de yayınlanan çalışmasında bu eserler arasından en sık icra edilen ilk 10 eser şunlardır:²⁵

1. Schubert "Trout" Kentet
2. Mozart "Eine Kleine Nachtmusik"

²⁴Raschen (2009), a.g.k, s.1.

²⁵C. Hooch, L. Levitt, K. Muroki (2011). 2011 ISB Convention Panel Discussion. *The Bassist's Guide to Chamber Music and Ensembles*. s.1. <https://www.isbworldoffice.com/assets/2011/2011-ISB-Bassists-Guide-Chamber-Music-Ensembles.pdf> (Erişim tarihi: 10.07.2019)

3. Beethoven “Septet”
4. Schubert “Oktet”
5. Dvorak “Kentet”
6. Rossini “Viyolonsel ve Kontrbas için Duo”
7. Prokofiev “Kentet”
8. Schulhoff “Konçertino (flüt, viyola ve bas için trio)”
9. Rossini “Kuartetleri”
10. Boccherini “Kentetleri (op. 39)”

2.3. Klasik Dönem Öncesi Oda Müziği ve Kontrbas Kullanımı

Barok Dönem oda müziği, trio sonatın etrafında şekillenmiştir. Trio sonat, sürekli bas partisi ile beraber birbirini takip eden ve aynı müzikal temayı paylaşan iki üst partinin oluşturduğu üç sesli bir yapıya sahiptir. Soprano partide vokal olabildiği gibi tiz sesli çalgılar da yer alabilmektedir. Sürekli bas partisi ise viyol, viyolon, fagot gibi tek sesli bas çalgılar ve klavsen, org, lut gibi çok sesli çalgılar tarafından çalınmaktadır. Corelli, trio sonatın mimarı sayılmaktadır. George Frideric Handel (1685-1759), François Couperin (1668-1733) ve Antonio Vivaldi (1678-1741) de trio sonatın diğer temsilcilerindendir.

17. yüzyılın sonlarından 18. yüzyılın ortalarına kadar trio sonat sıklıkla kullanılmıştır. 18. yüzyılın başlarında trio sonatın iki ön plana çıkan çizgisine üçüncü bir solo parti olarak klavsen yerine tek bir viyolonsel eklendiği çalgısal yapı yaygınlaşmıştır. Dörtlü yapıdaki eserlerde armoni tüm çalgılara bölündüğünden sürekli bas çalan partiye veya klavsene gerek duyulmamaktadır. Bu yapıda keman birincil konumdadır. Alessandro Scarlatti (1660-1725)’nin iki keman, violetta (viyola) ve viyolonsel için yazdığı altı sonat *Sonata à Quattro per due Violini, Violetta [viola], e Violoncello senza Cembalo* bu uygulamanın öncülerinden olmuştur.²⁶

Kuartet, kökenini trio sonat formundan alan, oda müziğinin etrafında şekillendiği bir diğer yapı olmuştur. Henry Purcell (1659-1695), John Jenkins (1592-1678) ve Christopher Simpson (1605-1669)’ın Rönesans ve Barok Dönem’e ait viyoller için dört bölümlü kuartetleri olduğu bilinmektedir. Fakat günümüz kuartetlerine benzer ilk kuartet Gregorio Allegri (1582-1652)’ye aittir. Allegri’nin kuarteti iki keman, alto ve

²⁶(http-2).

bas viyola için bestelenmiştir.²⁷ Özellikle yaylılar için yazılan kuartet eserleri Klasik Dönem oda müziği repertuarı içinde birçok besteci tarafından örneklerinin verildiği sık tercih edilen bir tür olmuştur.

Bas çalgılarının, 17. yüzyıl boyunca reçitatifler, trio sonatlar, solo ve orkestra süitleri başta olmak üzere bütün müzik türlerinde kullanıldığı görülmektedir. Erken Klasik Dönem’de, kontrbasın oda müziğindeki kullanımı -besteciler bas partisini “viyolon” veya “kontrbas” olarak belirtmediği sürece- kesin olarak bilinmemektedir. Erken Klasik Dönem’de bas partis “viyolon” veya “kontrbas” olarak belirtilmediğinden dolayı, kontrbasın oda müziğindeki kullanımı konusunda kesin bir bilgiye sahip olunamamaktadır.

Eserlerin başlıkları ve partilerinden yaylı trio sonatlarında en sık kullanılan çalgı kombinasyonunun iki keman ve bir viyolon olduğu çıkarımı yapılmaktadır. Ayrıca kontrbasın, *Kirchentrio* olarak adlandırılan kilise triolarında iki keman ve org ile birlikte yer aldığı belirtilmektedir.²⁸

Dönemin trio sonatları içinde önemli bir rol oynayan viyolona sürekli bas geleneğinden ayrı bir partide de yer verildiği görülmektedir. Heinrich Schütz (1585-1672), viyolona orgdan farklı bir partide yer vermiştir. Onu izleyen besteci J. E. Kindermann (1616-1655)’ın 1653 yılında bestelediği *canzoni*’sinde iki keman, viyolon ve sürekli bas olarak dört parti bulunmaktadır.²⁹

Kontrbaslı oda müziği eseri besteleyen ilk kontrbas sanatçısı ve besteci Jan Dismas Zelenka (1679-1745)’dır.³⁰ Besteci 1721-1722 civarında, daha sonraları “üçlü sonatlar” olarak bilinen altı eser yazmıştır. Zelenka’nın iki soprano çalgı, fagot ve sürekli bas için “üçlü” veya “dörtlü” sonatları dönemin oda müziği anlayışını yansıtan örneklerdendir.

Zelenka’nın, diğer sonatlarının herhangi bir başlık taşıyıp taşımadığı bilinmemekle birlikte, ilk sonatı “Trio Sonat” olarak tanımlanmıştır. Sonat No.1 ve No.2’de fagot ve viyolon partileri aynı hat üzerinde yazılmıştır, ancak Sonat No.3’ün

²⁷A. E. Hull, (1929). The earliest known string-quartet. *The Musical Quarterly*, Sayı XV, s.72.

²⁸Planyavsky (1998), a.g.k., s.47.

²⁹Planyavsky (1998), a.g.k., s.51.

³⁰Raschen (2009), a.g.k., s.6.

düzenlenmiş *Bärenreiter* edisyonunda ise bu iki çalgıya bağımsız partiler verildiği görülmektedir.³¹ (Bkz. Görsel 2.2)

Violino

Oboe

Fagotto

Cembalo (Tiorba),
Contrabbasso*)
(Violoncello ad lib.)

Adagio

Adagio

f

f

f

Görsel 2. 2. Jan Dismas Zelenka Sonat No.3, ZWV 181, Si Bemol Majör, Bölüm III, Ölçü 1-6³²

³¹W. Reich, (1992). *Sonata V, Fa Majör İki Obua, Fagot ve Sürekli Bas için Sonat ZWV 181,5* (Edisyon: Wolfgang Horn), Almanya: Bärenreiter Kassel, s.5.

³²Raschen, (2009), a.g.k., s.12.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KLASİK DÖNEM ODA MÜZİĞİ ESERLERİNDE KONTRBASIN KULLANIMI

3.1. Klasik Dönem Özellikleri

Klasik Dönem, kesin çizgilerle olmamakla birlikte 18. yüzyıl ortası ve 19. yüzyılın ilk yarısı arasında yaşanan evreye verilen isim olarak müzik tarihinde yer almaktadır. Klasik Dönem, polifoniden homofoniye geçişin yaşandığı bir dönem olarak ön plana çıkmaktadır. “Denebilir ki, klasik müziği ‘barok’a kıyasla daha yalın, daha geri görenler, durumu ancak tek bir açıdan ele almakta, bu yüzden böyle bir yanılsamaya kapılmaktadır.”³³

Barok Dönem’in kontrpuantal yapısı, Klasik Dönem’in öne çıkan bestecileri Mozart ve Haydn’in tarafından ana unsur olarak görülmemiştir. Genel anlamda bestecilerin kullandığı sade üslup, Klasik Dönem’in sanat anlayışı ile örtüşmektedir. Barok Dönem’in anlayışını yansıtan süslü ve karmaşık yapının terkedilerek yerini yalın ve naif olarak tanımlanan bir üsluba bırakmasında Rokoko akımı köprü görevi gören bir akım olarak görülmektedir. “Rokoko stilindeki bir yapıtın hafif, zarif, oldukça yapay, eğlenceli, zeki kolay anlaşılır, hemen parlayan cilalı ve süslü nitelikleri vardır.”³⁴ Çıkış noktası Fransa olan Rokoko, ciddi operaya karşı komik operanın ortaya çıktığı, zengin ve yoğun polifoniye karşı kısa ve zarif cümlelerin görüldüğü 18. yüzyılın başında yer alan bir akım olarak belirtilmektedir.

Klasik Dönem’de Aydınlanma Akımı, insana verilen önemin arttığı bir düşünce şeklini temel alarak 18. yüzyıla etki eden diğer bir akımdır. Dönemin sosyal yaşamını etkileyen Aydınlanma Akımı sonrası sanat ve düşüncenin bireye yoğunlaşması, müziği de halka yönlendirmiş, soyluların zevkine hitap eden bir anlayıştan geniş kitlelere hitap eden bir biçime dönüştürmüştür.

18. yüzyılın ilk yarısında dönemin müzik anlayışını önemli derecede etkileyen “Mannheim Okulu”, çalgı müziği ve orkestra anlamında birçok yeniliği başlatan bir dönüm noktası olarak bilinmektedir. Bohemyalı kemancı ve besteci Johann Stamitz (1717-1757) ve dönemin yetenekli müzisyenlerden oluşan orkestra üflemeliler ve yaylıları bir araya getirildiği bir oluşum olmuştur. Yenilikçi fikirler ortaya koyan

³³Mimaroglu (2014), a.g.k., s.66.

³⁴İlyasoğlu (1996), a.g.k., s.49.

orkestra, tınısal arayışlar ve nüans çalışmaları gibi özellikleri ile Avrupa'yı etkileyen bir konuma gelmiştir. Viyana Klasikleri olarak bilinen Mozart, Haydn ve Beethoven, sayısız eserin yaratıcıları olarak dönemin eksenini oluşturan bestecilerdir.

Dönemin sık tercih edilen türleri sonat, senfoni ve kuartet olmuştur. 18. yüzyılın ilk yarısında piyanonun icadı ile birlikte piyano, klavsenin yerini almaya başlamıştır.

Özellikle oda müziğinde dönemin anlayışı ile yeni gelişen bazı türler görülmektedir. “Viyana serenadı, divertimento, cassation, nocturno gibi yapılar barok orkestra süiti ile klasik senfoni arasında köprü oluşturan hafif türlerdir.”³⁵

3.2. Klasik Dönem Oda Müziği ve Kontrbasın Yeri

Klasik Dönem oda müziğinde sonat ve kuartet türünde pek çok eser verilmiştir. Koral yapıtlarıyla da bilinen Joseph Haydn, kuartetleri ve senfonileri ile Klasik Dönem geleneğini oluşturan bestecilerin başında gelmektedir. Haydn'ın bilinen senfonilerine temel olan kuartetlerinin doğuşu İngiliz müzikolog David Wyn Jones'un makalesinde şu şekilde anlatılmaktadır:

1750'lerde Haydn, Viyana'da öğretmen ve kemancı olarak çalışırken, zaman zaman müzik sever Avusturyalı soylu Fürnberg Baronu tarafından Viyana yakınındaki şatoda zaman geçirmeye davet edilirdi. Baron, müzik dinlemek istediğinde Fürnberg'in görevlisi, bir rahip ve viyolonselciden oluşan bu özel topluluğu saraya davet ediyordu. Baron Haydn'dan bu amatör dördü için çalınabilen eserler istediğinde Haydn'ın ilk kuarteti doğmuş oldu.³⁶

Haydn, kuartetlerinin birçoğunu 1761-1790 yılları arasında Prens Nikolaus'un müzisyeni olduğu dönemde bestelemiştir. Senfonilerinde görülen ikinci ve üçüncü bölümleri yavaş, bir ve dördüncü bölümleri hareketli yapıda olan Haydn kuartetleri, daha çok amatör müzisyenler için yazılmış olmakla birlikte, çalgılara eşit düzeyde ağırlık verilmiş olan partiler de içermektedir.³⁷ 18. yüzyılda özellikle Haydn yaylı kuartetleri olmak üzere viyolonsel kullanımı yaygın hale gelmiş ve viyolonsel oda müziğindeki en sık kullanılan bas çalgı olmuştur. Aynı yaklaşım Haydn'ın çağdaşı besteci ve viyolonselci Luigi Boccherini (1743-1805)'nin oda müziği eserlerinde de görülmektedir.

³⁵İlyasoğlu (1996), a.g.k., s.52.

³⁶D. W. Jones (2003). The Origins of the String Quartet. R. Stowell (Editör), *The Cambridge Companion to the String Quartet* (s. 177-184). İngiltere: Cambridge University Press.

³⁷İlyasoğlu (1996), a.g.k., s.59.

18. yüzyılın ilk yarısında, trio sonat, orkestra eserleri ve reçitatifte viyolonun sık kullanımı, oda müziğinin yükselişine zemin hazırlamıştır. Viyolon, kısa sürede Klasik Dönem divertimentosuna adapte edilmiş ve oda müziğinde sürekli bas işlevinden sıyrılmaya başlamıştır. Viyolon J. Ch. Mann, L. Borghi, Dittersdorf'un duolarının içinde, I. Holzbauer, A. Lotti ve J. Haydn'ın triolarında, Telemann, Joseph ve Michael Haydn ve Mozart'ın (KV 239) kuartetlerinde, A. Filtz, Dittersdorf ve Albrechtsberger'in kentetlerinde görülmektedir.³⁸

Müziği kategorilendirme girişimi bazı partiler arasında belirsizliğe yol açmıştır. Orijinal olarak bariton, viyolon ve piyano ya da orkestra için yazılmış Mozart'ın "*Per Questa Bella Mano*" eserinde bas partisinin viyolonsel için yazıldığı belirtilen edisyonlar bulunmaktadır. Buna bağlı olarak notaların orijinal el yazmaları olmadan, hangi çalgılar için yazıldıklarının tam olarak anlaşılamaması, kontrbas repertuvarında belirsizliklere yol açmaktadır. Haydn'ın erken senfonilerindeki bas soloların özellikle viyolon için yazılmış olmasına rağmen viyolonsele adapte edildiği görülmektedir.³⁹

Mozart'ın, on çalgıdan oluşan, bas, kontrbas ve orkestra için bestelediği "*Per Questa Bella Mano*" adlı eseri kontrbas için teknik pasajlar içermektedir (Bkz. Görsel 3.1).

Görsel 3. 1. *Per Questa Bella Mano*⁴⁰

Mozart, on üç çalgı için yazdığı "*Gran Partita*" isimli serenatında, kontrbasa yer vermiştir.

³⁸Planyavsky (1998), a.g.k., s.125

³⁹Raschen (2009), a.g.k., s.8

⁴⁰Raschen (2009), a.g.k., s.9

Michael Haydn (1737-1806) ve George Albrechtsberger (1736-1809)'ın kilise müziklerinde bas partisinin etkin rolünü, öncelikli olarak viyolonun üstlendiği bilinmektedir. Johann Joseph Fux'un öğrencisi olan Albrechtsberger, Fux'un trio sonatlarını geliştirerek üç partili divertimento olarak kullanmıştır. Albrechtsberger kontrbaslı yedi yaylı kuartet, altı yaylı kentet ve altı yaylı altılı bestelemiştir. Michael Haydn'ın kontrbaslı dört triosu, yedi yaylı kuarteti, beş kenteti ve iki altılısı bulunmaktadır.

Michael Haydn gibi Mozart da kontrbasa eserlerinde yer vermiş, kilise triolarında, erken dönem serenad ve divertimentolarında kullanmıştır.⁴¹ Bestecinin, "Serenata Notturmo KV. 239" eserinde iki keman, viyola ve kontrbas solist çalgılar olarak; iki keman, viyola, viyolonsel ve timpani ise eşlik çalgıları konumunda yer almaktadır. Mozart'ın kontrbası kullandığı diğer eseri ise en bilinen eserlerinden olan *Eine Kleine Nachtmusik*'dir.

Klasik Dönem'de kontrbası oda müziği türünde ön planda kullanan bir diğer besteci ise, altı yaylı kentet serisini 1782'de iki keman, viyola ve iki viyolonsel için besteleyen Karl Ditters von Dittersdorf (1739-1799)'tur. 6 numaralı kentetinde olduğu gibi ikinci viyolonsel partisi, viyolonsel yazıldığı biçimde veya bir oktav tizleştirerek kontrbasa uyarlanabilmektedir (Bkz. Görsel 3.2).

Görsel 3. 2. Dittersdorf Kentet No.6 (1782) (Bir oktav tizleştirerek kontrbasa uyarlanmış viyolonsel partisi)⁴²

İtalya'da doğan ancak kariyerinin büyük bir bölümünü İspanya'da geçiren Luigi Boccherini, birçok eserinde kontrbasa yer vermiştir. Aynı zamanda viyolonselci olan bestecinin, "Viyolonsel ve Basso için Sonatlar" gibi bazı eserlerini kontrbas sanatçısı olan babası Leopoldo Boccherini için bestelediği düşünülmektedir. Özellikle senfoni ve

⁴¹Raschen (2009), a.g.k., s.16.

⁴²M. Montgomery (2017). Double Bass Parts for String Quintets of the 18th and 19th Centuries?. *The Journal of the International Society of Bassists* Vol.39/3, s. 21-23.

konçerto gibi orkestral eserlerinde daima en kalın parti için *basso* ifadesini kullanmıştır. Bu ifade ile hangi çalgıların öngörüldüğü belirsizdir. Eserlerin modern edisyonları oda müziği repetuvarında kontrbasçılar tarafından sıkça kullanılmaktadır.

Boccherini'nin, kontrbasın kesin olarak yer aldığı ifade edilen eserleri Op.16 altı divertimentosudur. Boccherini'nin İspanya'daki ilk çalışmaları olan divertimentoları, 1773 yılında, Prens Don Luis'in (1727-1785) müzisyenliğini yaptığı dönemde bestelenmiştir. Bu eserin yeni edisyonları İtalyan müzikolog Aldo Pais tarafından düzenlenmiştir.

Yaylılar ve vokal için bestelenen Op.61 *Stabat Mater* eserinin iki versiyonu bulunmaktadır. 1781 yılına ait orijinal versiyonunda en kalın parti için çalgı ismi belirtilmemiştir. Dokuz yıl sonraki genişletilmiş versiyonunda ise partinin kontrbas için yazıldığı düşünülmektedir.

Noktürn Op.38 No:1, her biri farklı çalgı kombinasyonuna sahip altı bölümden oluşmaktadır. Kontrbas sadece keman, viyola, fagot, obua veya flüt ve korno ile birlikte ilk bölümde yer almaktadır. Eserde kontrbas ritmik ve armonik destek vermekte, bunun yanı sıra kontrbasın kemana eşlik ettiği daha tiz bir partiyi de içermektedir. Müzikolog Aldo Pais'e göre bu eser Boccherini'nin oda müziği eserleri arasında kontrbasın solo olarak yer aldığı ilk eser olarak görülebilir.

Boccherini'nin 1787 tarihli üç kentetinin orijinali iki keman, viyola ve iki viyolonsel için bestelenmiş olmakla birlikte daha sonra kontrbas için yeniden düzenlenmiştir.⁴³

Franz Anton Hoffmeister (1754-1812) senfoni, opera, konçertolar ve birçok oda müziği eseri ile Klasik Dönem'in üretken bestecilerinin başında gelmektedir. Pek çok eseri olması nedeniyle eserlerinin sayısı net olarak bilinmemektedir. Solo kontrbas için bestelediği üç konçertoyla birlikte dört *solo bas obligato* başlıklı kuartetin de bestecisidir. Eserin Hoffmeister tarafından Leipzig'de yayınlanan edisyonu Horst Butter tarafından düzenlenmiş, Dobliger edisyonu ise Rudolf Malaric tarafından düzenlenmiştir. Kuartetlerin tamamının orijinal olarak kontrbas solo için yazıldığı kesin olarak bilinmemektedir.

Hoffmeister'in No. 2 Re Majör Kuarteti dönemin özelliklerini göstermektedir. Hoffmeister'in birinci kemanın rolünü kontrbasa verdiği dört kuartet bulunmaktadır. Bu

⁴³X. C. Gandara (2002). The doublebass in the chamber music of Luigi Boccherini (Çeviri: Roberto Aymes) *The Journal of the International Society of Bassists* Vol.26 No:1, s. 9-11.

eserlerin teknik pasajları Viyana akordu ile çok daha kolay bir şekilde çalınabilmektedir. Bu sayede solo partiler çok daha açık ve rezonanslı duyulmaktadır.⁴⁴ (Bkz. Görsel 3.3)

Görsel 3. 3. Hoffmeister: Solo Kuartet No. 2 Bölüm 2, ölçü 51-62⁴⁵

Beethoven'ın klarnet, korno, fagot, keman, viyola, viyolonsel ve kontrbas için 1799 yılında bestelediği Septet Op. 20, kontrbaslı tek oda müziği eseridir. Eserde kontrbas partisi, viyolonsel partisini bir oktav aşağıdan katlamakta ve tematik kısımlarda viyolonsel ile armonik destek vermektedir (Bkz. Görsel 3.4). Zarif ve hafif bir divertimento türünde olan eser Beethoven'ın eserlerindeki tipik ciddiyeti ile harmanlanmış bir üsluba sahiptir. Beethoven'ın altı bölümlü eserinin üçüncü bölümü Tempo di Menuetto'nun temasını basılmamış Piyano Sonatı Op.49 No.2 eserinden almıştır.⁴⁶

Görsel 3. 4. Ludwig van Beethoven (1770-1827) Septet, Bölüm 1, Ölçü 1-7⁴⁷

⁴⁴H. Jacobson (1988). The Edition of an Unpublished Contrabass Solo-Quartet by Franz Hoffmeister. *The Journal of the International Society of Bassists* Vol.15/1, s. 58- 61.

⁴⁵Raschen (2009), a.g.k., s. 19.

⁴⁶A. L. Alvaré (2007). *Septets, Octets, Notets: Romantic Chamber Music In Its Cultural Context*, University of Nebraska, Master of Music, s. 21-32.

⁴⁷[http-3: http://ks4.imsip.info/files/imglnks/usimg/8/8e/IMSLP01658-Beethoven-Septet_op_20.pdf](http://ks4.imsip.info/files/imglnks/usimg/8/8e/IMSLP01658-Beethoven-Septet_op_20.pdf) / (Erişim tarihi: 08.04.2019)

İtalyan kontrbas virtüözü Domenico Dragonetti (1763-1846), kontrbas tarihinin ve Klasik Dönem'in en önemli besteci, orkestra sanatçısı ve icracılarından biri olarak nitelendirilmektedir. Kontrbas literatürüne kazandırdığı solo eserlerin yanı sıra daha az bilinen oda müziği çalışmaları da bulunmaktadır. Özellikle kariyerinin Londra'da geçen kısmında icracılığı ile birçok besteciye ilham olmuş, eserlerin ilk seslendirilişlerinde yer almıştır.

Dragonetti'nin İngiltere yıllarında, Corelli'nin oda müziği eserlerini seslendirdiği bilinmektedir. Dragonetti'nin iki viyolonsel, bir keman veya bir viyolonsel ile trio sonatlara icracı olarak dahil olduğu zamanlarda viyolonsel partisini katladığı görülmektedir. Corelli'nin Op.5 No.9 eseri ise Dragonetti'nin sürekli bas partisine eklediği el yazması bir varyasyon içermektedir. Dragonetti'nin bu varyasyonları Corelli'nin Op.4 No.8 eserinde de mevcuttur.⁴⁸

Yaylı Kentet No.31, Re Majör eseri iki keman, iki viyola ve kontrbas için bestelenmiştir. Solo kontrbas, keman, iki viyola ve kontrbas için kenteti No.13'ün Adagio bölümünün açılış teması, Haydn'ın 99. Senfonisi'nin ikinci bölümünden alınmıştır. Dragonetti temanın tonunu değiştirerek kullanmıştır.

No. 13 ile aynı çalgılar için yazılmış olan kentet No. 18, 19. yüzyılın özelliklerini taşımaktadır.. Kentet No. 31'de kontrbas solo çalgı olarak kullanılmamıştır, iki keman, iki viyola ve kontrbas için yazılan eserin büyük bir kısmında solist niteliğindeki çalgı birinci kemandır.⁴⁹

Gioachino Rossini (1792-1868), altı adet yaylı sonatını iki keman, viyolonsel ve kontrbas için bestelemiştir. Eserler üflemeli dörtlü için de düzenlenmiştir. Eserlerin tamamında İtalya'da ve Avrupa müziğinde önemli rol oynayan iki unsur, İtalyan operası ve İtalyan çalgı ustalığı hakimdir. Eserlerde kuartet yerine sonat terimi kullanılmış, *minuet* bölümünün eksiltilmesiyle hızlı-yavaş-hızlı yapı benimsenmiştir. Bu sebeple Haydn'ın yaylı kuartetlerinden daha çok İtalyan konçertoları ile yakınlık gösterdiği söylenebilir. Rossini'nin eserleri, Corelli ve Boccherini gibi İtalyan bestecilerin büyük katkılarıyla oluşmuş zengin yaylı repertuvarına ait son örnekler arasında sayılabilir.⁵⁰

⁴⁸F. M. Palmer (2004). *Domenico Dragonetti in England (1794-1846): The Career of a Double Bass Virtuoso*. İngiltere: Oxford University Press Inc., s.131.

⁴⁹http-4: <http://liuzzivito.blogspot.com/2011/01/dragonetti-quintets-john-feeny.html> (Erişim tarihi: 03.04.2019)

⁵⁰M. Cameron (1989). Six "Horrible" Sonatas For String. *The Journal of the International Society of Bassists Vol.15/2*, s. 39-41.

Rossini, viyolonsel ve kontrbas için “duetto” eserini 1824’te Dragonetti ve amatör viyolonselci Sör David Salomos için yazmıştır. Eser 1968 yılına kadar ortaya çıkmamıştır. Üç bölümlü eser Dragonetti’nin üç telli kontrbası için yazılmıştır.⁵¹ Rossini’yi eserde üstün kılan özellik; kalın ses aralığına sahip iki farklı çalgının tınlarının ayırt edilebildiği bir doku yakalamış olmasıdır.

Franz Schubert (1797-1828)’in “D. 803 Oktet”i Beethoven’ın septetiyle birçok benzerlik taşımaktadır. Kullanılan çalgılar bakımından görülen tek fark oktetin ikinci bir keman partisine sahip olmasıdır. Böylece eser tipik bir kuartet düzenini de içinde barındırmaktadır. Eserde orkestra düzenine benzer bir şekilde, ikinci keman partisini birinci kemana destek vermekte ve kontrbas partiside de viyolonsel partisini bir oktav aşağıdan katlamaktadır. Eserdeki armonik yürüyüşler ve bölümler arası ilişkiler yine septeti taklit etmektedir.⁵² Altı bölümden oluşan eserde septetten farklı olarak beşinci bölüm *menuetto* yerine *scherzo* ismini almıştır.

Erken Romantik Dönem’in liedleriyle ünlü bestecisi Schubert’in “Alabalık” adlı eseri, oda müziği literatürünün ve kontrbaslı oda müziği repertuarının sık seslendirilen eserlerden birisi olarak bilinmektedir. 1819 yılında yazılan eserin ortaya çıkışı şu şekilde anlatılmaktadır:

Müzik koleksiyoneri Sylvester Paumgartner, evinde çalınmak üzere bir kentet yazılması isteğini Schubert’e yöneltmiştir. Viyolonsel çalan Paumgartner, evindeki iki müzik odasında müzik geceleri düzenlemekteydi. Eserin Hummel’in Re minör kentet Op. 74 eserinde olduğu gibi keman, viyola, viyolonsel kontrbas ve piyano için bestelenmesini önerdi. Hummel’in eseri ilk olarak keman, viyola, viyolonsel, kontrbas, piyano, flüt, obua ve korno için bir septet olarak bestelenmiş, 1816’da kentet versiyonu Viyana’da yayımlanmıştı. Paumgartner’in de özel isteği üzerine dizeleri Friedrich Daniel Schubert tarafından yazılan Schubert’in aynı ismi taşıyan liedi, esere ilham olmuştur. 4. bölümde liedin temasını duymak mümkündür.⁵³

Eserde kontrbas, özellikle herhangi bir çalgıyla desteklenmediği zamanlarda ritim ve bas çizgisini duyurabilmek açısından önemli bir işleve sahiptir. Bu anlamda eserin bel kemiği olarak da düşünülebilir.⁵⁴

⁵¹Palmer (2004), a.g.k., s.103.

⁵²Alvaré (2007), a.g.k., s.32-37.

⁵³L. M. Griffel (2005). Der tod und die forelle: new thoughts on schubert's quintet. *Current Musicology*, No. 79 & 80. ABD: Trustees of Columbia University in the City of New York.

⁵⁴Raschen (2009), a.g.k., s.22.

3.3. Klasik Dönem'in Kontrbaslı Oda Müziği Eserleri

Bu bölümde Klasik Dönem'de bestelenmiş kontrbaslı oda müziği eserleri, Murray Grodner'in "Comprehensive Catalogue of Music, Books, Recordings and Videos for the Double Bass" adlı çalışması kaynak alınarak listelenmiştir.

3.3.1. İki çalgılı eserler

Kontrbasın, 18. yüzyılda bestelenmiş oda müziği eserlerinde diğer yaylı çalgılar ve nadiren üflemlî çalgılarla birlikte olmak üzere, genellikle viyolonsel ile birlikte kullanıldığı görülmektedir. Tablo 3.1'deki listede kontrbasa uyarlanarak repertuvara kazandırılmış eserler de bulunmaktadır. (Bkz. Tablo 3.1)

Tablo 3. 1. *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı İki Çalgılı Eserler*

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1705-1727	Jean Barriere	Sonata á Deux	Viyolonsel ve Kontrbas
1705-1727	Jean Barriere	Sol Majör Sonat	Viyolonsel ve Kontrbas
1709-1786	Franz Benda	Fa Majör Sonat	Viyolonsel ve Kontrbas
1710-1780	Salvatore Lanzetti	Altı Solo	Flüt ve Kontrbas
1715-1786	Johann Wolfgang Kleinknecht	Sol Majör Sonat	Viyolonsel ve Kontrbas
1717-1750	Georg Matthias Monn	Partita	Keman ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Duetto	Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	İki Sonat Op. 8 No. 4 ve 5	Keman veya Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn Klaus Stoll (Arr.)	Andante e Tempo di Menuetto	Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn Klaus Stoll (Arr.)	Andantino e Tempo di Menuetto	Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn Klaus Stoll (Arr.)	Divertimento	Viyolonsel ve Kontrbas
1739-1799	Karl Ditters von Dittersdorf	Duetto	Viyola ve Kontrbas
1739-1799	Karl Ditters von Dittersdorf	Mi Bemol Majör Sonat	Viyola ve Kontrbas
1739-1813	Jan Křitel Vaňhal	Tema ve Varyasyonlar	Viyolonsel ve Kontrbas
1747-1804	Ivan Khandoshkin	Rusya Halk Şarkıları Üzerine Yaylı Düetler	Keman, Kontrbas veya Viyola
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Frank Proto (Arr.)	Do Majör Sonat	Viyola ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Re Majör Sonat	Viyola ve Kontrbas

Tablo 3. 1. (Devam) Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı İki Çalgılı Eserler

1739-1813	Jan Křtitel Vaňhal	Tema ve Varyasyonlar	Viyolonsel ve Kontrbas
1747-1804	Ivan Khandoshkin	Rusya Halk Şarkıları Üzerine Yaylı Düetler	Keman, Kontrbas veya Viyola
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Frank Proto (Arr.)	Do Majör Sonat	Viyola ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Re Majör Sonat	Viyola ve Kontrbas
1751-1827	Bartolomeo Campagnoli	Sonata Notturmo Op.16	Viola d'amore ve Kontrbas
1752-1820	Anton Kraft	Divertimento Sol Majör Op. 14	Viyolonsel ve Kontrbas
1752-1820	Anton Kraft	Sonat No.2, Op.2	Keman ve Kontrbas
1755-1824	Giovanni Battista Viotti	Scherzando Re Majör	Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Duo No. 1 Sol Majör (K.423)	Keman veya Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Duo No.2	Keman/Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart Norman Ludwin (Arr.)	Si Bemol Majör Sonat	Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart Norman Ludwin (Arr.)	Do Majör ve Fa Majör Sonatlar	Keman ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart Norman Ludwin (Arr.)	12 Düet	Viyola ve Kontrbas
1757-1831	Ignaz Pleyel Klaus Stoll (Arr.)	Rondeau	Viyolonsel ve Kontrbas
1760-1842	Luigi Cherubini	Düet Sol Majör	Viyolonsel ve Kontrbas
1760-1842	Luigi Cherubini	Marceau pour Le Bassoon	Fagot ve Kontrbas
1760-1802	Johann Rudolf Zumsteeg Klaus Stoll (Arr.)	Si Bemol Majör Bitmemiş Sonat	Viyolonsel ve Kontrbas
1763-1846	Domenico Dragonetti	Si Bemol Majör Duo	Viyolonsel ve Kontrbas
1763-1846	Domenico Dragonetti Bertram Turetzky (Arr.)	Duo	Viyolonsel ve Kontrbas
1764-1830	Jan Štastný	Six Easy Pieces	Viyolonsel ve Kontrbas
1766-1831	Rodolphe Kreutzer	Premier Pot-Pourri	Viyolonsel ve Kontrbas
1767-1841	Bernhard Romberg	Sonat	Viyola ve Kontrbas
1767-1841	Bernhard Romberg Klaus Stoll (Arr.)	Si Bemol Majör Sonat, Op.43, No.1	Viyolonsel ve Kontrbas

Tablo 3. 1. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı İki Çalgılı Eserler*

1767-1841	Bernhard Romberg Klaus Stoll (Arr.)	Do Majör Sonat, Op.43, No.2	Viyolonsel ve Kontrbas
1767-1841	Bernhard Romberg Klaus Stoll (Arr.)	Sol Majör Sonat	Viyolonsel ve Kontrbas
1770-1839	Georg Abraham Schneider	Duet	İki Bas Çalgı
1770-1827	Ludwig van Beethoven Frank Proto (Arr.)	3 Duo	Keman veya Viyola ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven Frank Proto (Arr.)	Duet “Two Obligato Eyeglasses”	Keman /Viyola ve Kontrbas
1773-1849	Charles Baudiot, Nicolas ____ (Arr.)	Trio Sonatlar, Op. 4	Viyolonsel ve Kontrbas
1792- 1868	Gioachino Rossini	Duetto	Viyolonsel ve Kontrbas
1795-1864	Jacques François Gallay	Trios Recreations	Korno ve Kontrbas
1805 -1859	Luigi Ricci	12 Duet ve Caprice	Keman ve Kontrbas
1810-1882	Charles Labro	30 Etud	Viyolonsel ve Kontrbas

3.3.2. Üç çalgılı eserler

Klasik Dönem bestecileri, üç çalgılı oda müziği eserlerinde kontrbasa yaylı ve üflemeli çalgılarla birlikte yer vermiştir. Bunun yanı sıra kontrbasın vokal ile birlikte kullanıldığı eserler de bulunmaktadır. (Bkz. Tablo 3.2)

Tablo 3. 2. *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Üç Çalgılı Eserler*

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1702-1762	Johann Valentin Görner	Duo Op.37	Klarnet, Fagot ve Kontrbas
1726-1784	Karl Kohaut Malaric Rudolf (Arr.)	La Minör Trio	2 Keman, Kontrbas
1729-1774	Florian Leopold Gassmann	Zwei Streichtrios	Keman, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	3 Divertimenti	Baryton, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Bryton Trio No. 25-48	Baryton, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Bryton Trios No. 49-72	Baryton, Viyola ve Kontrbas

Tablo 3. 2. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Üç Çalgılı Eserler*

1732-1809	Joseph Haydn	Bryton Trios No. 73-96	Baryton, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Capriccio La Majör (Hob. XV)	Keman, Kontrbas ve Çembalo
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimenti I-III sol, Do ve Re Majör (Hob. XI, 89-91)	2 Keman, Viyolonsel veya Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimenti No.1-3	Kontrbas veya Keman, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimenti No.4-6	Keman, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimenti No.7-9	Gamba veya Keman, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Do Majör	Keman, Viyola, Kontrbas veya Keman, Viyolonsel, Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Do Majör	Obua veya Flüt, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Re Majör	Korno, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimenti Mi Bemol Majör	Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Üç Trio, Op.53	Keman, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	12 Alman Dansı ve 12 Minuet	2 Keman, Viyolonsel veya Kontrbas
1736-1809	Johann Georg Albrechtsberger	Divertimento a tre Fa Majör	Keman, Viyola, Viyolonsel veya Kontrbas
1736-1809	Johann Georg Albrechtsberger	Partita Re Majör	Flüt, Viyola'd amore ve Kontrbas
1736-1809	Johann Georg Albrechtsberger	Trio Do minör	Keman, Viyola ve Kontrbas
1739-1799	Karl Ditters von Dittersdorf	Sinfonie Concertante Re Majör	Kontrbas, Viyola ve Piyano
1739-1799	Karl Ditters von Dittersdorf	Sinfonia Mi Bemol Majör	Kontrbas, Viyola ve Piyano

Tablo 3. 2. (Devam) Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Üç Çalgılı Eserler

1739-1799	Karl Ditters von Dittersdorf	Sinfonia Mi Bemol Majör	Kontrbas, Viyola ve Cembalo
1739-1813	Jan Křitel Vaňhal	Divertimento in G	Keman, Viyola ve Kontrbas
1741-1805	Wenzel Pichl Malaric Rudolf (Arr.)	Cassation Re Majör	Flüt, Keman veya Viyola ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Cassation No:3	Korno, Viyola, Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger	Terzetto	Flüt, Viyola ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Klaus Trumpf (Arr.)	Trio	Flüt, Viyola, Kontrbas Solo
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Trio La Majör	Flüt, Viyola, Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Trio No.1	2 Keman, Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Trio No.2	Korno, Viyola, Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger	Trio No.3	Flüt, Viyola, Kontrbas
1752-1795	Josef Reicha	Sonata a Tre	İki Viyola, Viyolonsel veya Kontrbas
1753-1823	Jean-Baptiste Bréval	Üç Trio	Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister	Solo Quartets 1-3	Keman, Viyola, Viyolonsel/Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	12 German Dances, 7 Salzburger Menuets ve 6 Ländlerische Tanza	2 Keman ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	12 Menuet (K. V. 599, 601, 604)	2 Keman, Viyolonsel veya Kontrbas

Tablo 3. 2. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Üç Çalgılı Eserler*

1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	6 Country Dances (K. V. 462)	2 Keman ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	6 Ländlerische Tänze (K. V. 606)	2 Keman ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	6 Menuet	2 Keman, Viyolonsel veya Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	6 Slow Movements and 3 Part Fugues (K.404a)- 2 Volumes	Keman, Viyola ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	7 Triolu Menuet (K. V. 65A)	2 Keman ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Per Questa Bella Mano	Şan, Kontrbas ve Piyano
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Trio Si Bemol Majör (K. V. 266)	2 Keman, Kontrbas veya Viyolonsel
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart Frank Proto (Arr.)	Divertimento Mi Bemol Majör (K-563)	Keman, Viyola, Kontrbas
1767-1841	Bernhard Romberg	Üç Trio	Viyolonsel Solo, Viyola, Viyolonsel veya Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven	Sechs Gesellschafts-Menuette	2 Keman ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven	Sechs Ländlerische Tänze	2 Keman ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven Frank Proto (Arr.)	Mi Bemol Majör Trio No.1	Keman, Viyola ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven Frank Proto (Arr.)	Sol Majör Trio No.2	Keman, Viyola ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven Frank Proto (Arr.)	Re Majör Trio No.3	Keman, Viyola ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven Frank Proto (Arr.)	Re Majör Trio No.3	Keman, Viyola ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven Frank Proto (Arr.)	Do Minör Trio No.4	Keman, Viyola ve Kontrbas

Tablo 3. 2. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Üç Çalgılı Eserler*

1771-1842	Pierre Baillot	Air Varie	2 Keman, Viyolonsel veya Kontrbas
1797-1828	Franz Schubert	6 Alman Dansı, Wälzer, Tänze, Ecossaisen	2 Keman, Viyolonsel veya Kontrbas
1781- 1861	Vincent Novello	Concert Aria: The Mighty Power	Soprano, Kontrbas ve Piyano

3.3.3. Dört çalgılı eserler

Kontrbas, Wagenseil'in üç viyolonsel ve kontrbas için sonatlarında da yer almaktadır. Rossini, Hoffmeister, Sperger'in kontrbaslı eserleri oda müziği alanına katkı sağlayan ve sık seslendirilen eserlerdendir. (Bkz. Tablo 3.3)

Tablo 3. 3. *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Dört Çalgılı Eserler*

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1715-1777	Georg Christoph Wagenseil Scholtz (Arr.)	Re Majör Sonat No.1	3 Viyolonsel ve Kontrbas
1715-1777	Georg Christoph Wagenseil Scholtz (Arr.)	Fa Majör Sonat No.2	3 Viyolonsel ve Kontrbas
1715-1777	Georg Christoph Wagenseil Scholtz (Arr.)	Fa Majör Sonat No.1	3 Viyolonsel ve Kontrbas
1715-1777	Georg Christoph Wagenseil Scholtz (Arr.)	La Majör Sonat No.1	3 Viyolonsel ve Kontrbas
1715-1777	Georg Christoph Wagenseil Scholtz (Arr.)	Si Bemol Majör Sonat No.1	3 Viyolonsel ve Kontrbas
1715-1777	Georg Christoph Wagenseil Scholtz (Arr.)	Sol Majör Sonat No.1	3 Viyolonsel ve Kontrbas
1715-1777	Georg Christoph Wagenseil	Suite of Pieces Do Majör	3 Viyolonsel ve Kontrbas
1723-1787	Carl Friedrich Abel	Mi Bemol Majör Konçerto	2 Keman, Piyano ve Kontrbas
1723-1787	Princess Anna Amalia of Prussia	Trio	2 Keman, Çembalo, Viyolonsel veya Kontrbas
1726-1797	Joseph Anton Steffan	Re Majör Konçerto	Flüt, Korno, Viyolonsel ve Kontrbas

Tablo 3. 3. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Dört Çalgılı Eserler*

1729-1774	Florian Leopold Gassmann	Si Bemol Majör Kuartet	Flüt, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas ad libitum Basso Continuo
1732-1809	Joseph Haydn	Konçertino	2 Keman, Çembalo, Viyolonsel veya Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Konçertino Do Majör (Hob. XIV)	2 Keman, Kontrbas ve Piyano
1732-1809	Joseph Haydn	Konçertino-Divertimento	2 Keman, Kontrbas ve Çembalo
1732-1809	Joseph Haydn	Konçertino Fa Majör (Hob. XVIII)	2 Keman, Kontrbas ve Çembalo
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Re Majör	2 Keman, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Serenade	2 Keman, Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Weiner Hofball-Menuette	2 Keman, Kontrbas ve Piyano
1735-1792	Ernst Wilhelm Wolf	Kuartet	Flüt, Obua, Fagot ve Kontrbas/Viyolonsel
1737-1806	Michael Haydn	Kuartet Do Majör (Perger 115)	Korno, Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Cassation Re Majör	2 Korno, Viyolonsel, Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Cassation Mi Bemol Majör	2 Korno, Viyolonsel, Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Klaus Trumpf (Arr.)	Cassation Re Majör	Flüt, Viyola, Piyano ve Kontrbas Solo
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Kuartet	Flüt, Viyola, Piyano ve Kontrbas Solo
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Klaus Trumpf (Arr.)	Kuartet Re Majör	Flüt, Viyola, Piyano ve Kontrbas Solo
1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister Frank Proto (Arr.)	3 Kuartet	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas Solo
1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister Rudolf Malaric (Arr.)	Kuartet No.1	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas Solo
1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister Klaus Trumpf (Arr.)	Kuartet No.1	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas

Tablo 3. 3. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Dört Çalgılı Eserler*

1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister	Kuartet No.2	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas Solo
1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister	Kuartet No.3	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas Solo
1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister	Kuartet No.4	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas Solo
1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister, Harry Jacobson (Arr.)	Solo Kuartet No.1 Re Majör-İlk Edisyon	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Adagio ve Fuge (K.V. 546)	2 Keman, Viyola, Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Kleines Konzert in C (K. V. 336)	2 Keman, Kontrbas ve Piyano
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Org ve Yaylılar için Sonat	2 Keman, Kontrbas ve Org
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	3 Org Sonatı No.5, 9, 13	2 Keman, Kontrbas ve Org/Piyano
1759-1831	Franz Krommer	Re Majör Kuartet, Op.75	Flüt, Keman, Viyola ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini	6 Kuartet Sonatı	2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini	Kuartet Sonatı	2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini Rudolf Malaric (Arr.)	Sonat No.1	2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini	Yaylılar için Sonat No.1	2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini	Yaylılar için Sonat No.2	2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini	Sonat No.3	2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini Rudolf Malaric (Arr.)	Sonat No.4	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini Rudolf Malaric (Arr.)	Sonat No.5	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini Rudolf Malaric (Arr.)	Sonat No.6	Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1792-1868	Gioachino Rossini Rudolf Malaric (Arr.)	Terza	2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1807-1880	Napoléon Henri Reber	Berceuse en Sol, Op. 15	Keman, Viyola ve Kontrbas

3.3.4. Beş çalgılı eserler

Kontrbas, genellikle eşlik çalgısı olarak yer aldığı kentetlerde sıklıkla kullanılan bir çalgı olmuştur. 19. yüzyıla doğru piyanonun yer aldığı eserlerdeki kullanımı da artmıştır. (Bkz. Tablo 3.4)

Tablo 3. 4. *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Beş Çalgılı Eserler*

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1719-1787	Leopold Mozart	Sinfonia Burlesca Sol Majör	2 Viyola, 2 Viyolonsel ve Kontrbas
1719-1787	Leopold Mozart ____ Rainer (Arr.)	Sinfonia di Camera Fa Majör	2 Viyola, 2 Viyolonsel ve Kontrbas
1719-1787	Leopold Mozart	Little Sympony for Music Lovers	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1722-1798	Johan Georg Lang	Si Bemol Majör Konçerto	Çembalo, 2 Keman ve Kontrbas
1726 -1787	Josef Starzer	Divertimento	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve/veya Kontrbas
1726-1797	Joseph Anton Steffan	Konçerto Re Majör	Flüt, Korno, Keman, Kontrbas, Çembalo
1727-1798	Johann Christoph Schmügel	Drei Sinfonien	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1729-1774	Florian Leopold Gassmann	Divertimento Do Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Re Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertissement	Obua, Keman, Gamba, Klavsen ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Do Majör Konçerto (Hob. XIII)	Org, 2 Keman, viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Kuintet	2 Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel veya Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Septet Mi Bemol Majör	Korno, Obua Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	6 Alman Dansı	2 Keman, Viyola ve Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn Alfred Panyavsky (Arr.)	Senfoni No.3'den Tema ve Varyasyonlar	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas

Tablo 3. 4. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Beş Çalgılı Eserler*

1736-1809	Johann Georg Albrechtsberger	Kuintet	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1737-1806	Michael Haydn	Divertimento Si Bemol Majör (Perher No.92)	Obua, Fagot, keman Viyola, Kontrbas
1737-1806	Michael Haydn	Divertimento Sol Majör	Flüt, Korno, Keman Kontrbas
1737-1781	Josef Mysliveček	Quintetto d'Archi	2 Keman, 2 Viyolonsel ve Kontrbas
1739-1813	Jan Křitel Vaňhal Malaric Rudolf (Arr.)	Divertimento	Keman, Viyola, 2 Korno ve Kontrbas
1743-1805	Luigi Boccherini	Menuet from Quintet No.2	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1745-1801	Carl Stamitz	Orchester-Quartet	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1745-1801	Carl Stamitz	Quintet Mi Bemol Majör	Obua, Korno, 2 Viyola ve Kontrbas
1749-1787	Johann Michael Malzat	Kuintet No.5 Mi Bemol Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Adagio La Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Klaus Trumpf (Arr.)	Adagio La Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Cassatio per il Quintetto	2 Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	March ünd 4 Contratanze	2 Korno, 2 Keman ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Malaric Rudolf (Arr.)	Romance Re Majör	2 Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger, Klaus Trumpf (Arr.)	Romanze	2 Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas Solo
1754-1812	Franz Anton Hoffmeister	Divertimento	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Adagio ve Fugue (K.V. 546/426)	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Konçerto No:1 Re Majör (K.V. 107)	2 Keman, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano

Tablo 3. 4. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Beş Çalgılı Eserler*

1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Konçerto No.2 Sol Majör	2 Keman, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Konçerto No.3 Mi Bemol Majör	2 Keman, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Eine Kleine Nacht Musik (K.V. 525)	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Kuintet, Mi Bemol Majör (K.V. 407)	Korno, Keman, 2 Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	3 Salzburg Senfonisi	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Zwei Fugen und Eine Fantasie	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1763-1846	Domenico Dragonetti	Andante ve Rondo	Solo Kontrbas, Keman, 2 Viyola ve Viyolonsel
1763-1846	Domenico Dragonetti	Grand Allegro	Solo Kontrbas, 2 Keman, Viyola ve Viyolonsel
1763-1846	Domenico Dragonetti Rudolf Malaric (Arr.)	Quintetto No.2	Solo Kontrbas, 2 Keman, Viyola ve Viyolonsel
1763-1846	Domenico Dragonetti	Quintetto Do Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1765-1833	Michał Kleofas Ogiński	Polonaise	2 Klarnet, 2 Keman ve Kontrbas
1765-1846	Joseph Leopold Eybler	Kuintet, Re Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1778-1837	Johann Nepomuk Hummel	Grande Quintette Op.74	Piyano, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1778-1837	Johann Nepomuk Hummel	Kuintet, Op. 87	Piyano, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1782-1840	Niccolò Paganini	Venedik Karnavalı	Keman Solo, 2 Keman, Viyola ve Kontrbas
1784-1853	George Onslow	Piyano Kuintet, Op.70	Piyano, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1784-1853	George Onslow	Kuintet Fa Majör Op.32	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1784-1853	George Onslow	Kuintet No.11	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas

Tablo 3. 4. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Beş Çalgılı Eserler*

1784-1853	George Onslow	Kuintet No.18 Mi Bemol Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1784-1853	George Onslow	Kuintet No.30 Mi Minör, Op.74	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1784-1838	Ferdinand Ries	Kuintet	Piyano, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1797-1828	Franz Schubert	Deutsche Tanze	2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1797-1828	Franz Schubert	Kuintet La Majör, Op. 114, “Truot”	Piyano, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas

3.3.5. Altı çalgılı eserler

Altı çalgılı eserlerde, özellikle divertimento, cassation, noktürn türünde Haydn ve Mozart ile birlikte pek çok bestecinin kontrbasa yer verdiği görülmektedir. (Bkz. Tablo 3.5)

Tablo 3. 5. *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Altı Çalgılı Eserler*

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1726-1797	Josef Antonin Stepan	Konçertino Re Majör	Flüt, 2 Korno, Keman, Çembalo ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Konçertino	2 Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Das Echo Sextet	4 Keman, 2 Viyolonsel veya 2 Kontrbas
1737-1806	Johann Micheal Haydn	Divertimento Do Majör ‘Der Geburtstag’	Flüt, Obua, 2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1737-1806	Johann Micheal Haydn	Notturmo Fa Majör (Perger No. 106)	2 Korno, 2 Keman, Viyola Kontrbas
1739-1813	Jan Křtitel Vaňhal Malaric Rudolf (Arr.)	Cassation Re Majör	Flüt, Keman, Viyola, 2 Korno ve Kontrbas
1743-1805	Luigi Boccherini	Sextet No.2 Mi Bemol Majör, Op. 42	2 Obua, 2 Korno, Fagot ve Kontrbas

Tablo 3. 5. (Devam) *Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Altı Çalgılı Eserler*

1745-1799	Joseph Boulogne, Chevalier de Saint- Georges	First Petite Suite	3 Keman, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1745-1799	Joseph Boulogne, Chevalier de Saint- Georges	Second Petite Suite, Op.60	3 Keman, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1745-1801	Carl Stamitz	Orchestra Trio No. 1 Do Majör, Op.1	2 Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1745-1801	Carl Stamitz	Orchestra Trio No.5 Si Bemol Majör, Op.1	2 Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1750-1792	Antonio Rosetti	Partita Fa Majör	Fagot, 2 Korno, Keman, Viyola, Kontrbas
1750-1812	Johannes Matthias Sperger	Rondo Re Majör	Flüt, 2 Korno, Keman, Viyola ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Divertimento No.7 (K.V. 2015)	Fagot, 2 Korno, Keman, Viyola, Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Five Country Dances (K. V. 609)	2 Keman, Flüt, Perküsyon, Viyolonsel ve/veya Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Romance from Concerto No.8	Klarnet, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Sextet Fa Majör	2 Korno, 2 Keman, Viyola, Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Sextet, 'A Musical Joke' (K.V. 522)	2 Korno, 2 Keman, Viyola, Kontrbas
1757-1831	Ignaz Pleyel	Notturmo	Obua, 2 Viyola, 2 Korno ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven	Sextet, Op.818	2 Korno, 2 Keman, Viyola ve Kontrbas
1784-1847	Heinrich Joseph Baermann	Adagio	Klarnet, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1804-1857	Mihail Glinka	Divertimento Brillante La Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1804-1857	Mihail Glinka	Grande Sextet Mi Bemol Majör	2 Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano

3.3.6. Yedi çalgılı eserler

Üflemeli çalgılar ve piyano ile birlikte kullanımı artan kontrbasın, öncelikli olarak Beethoven'ın septetiyle ön plana çıktığı bilinmektedir. Sık seslendirilen eserlerin başında gelen septetin yanı sıra Hummel, Lancher ve Moscheles'in eserleri dikkat çekmektedir. (Bkz. Tablo 3.6)

Tablo 3. 6. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Yedi Çalgılı Eserler

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1732-1809	Joseph Haydn	Cassatio Fa Majör, Hob. II	Obua, Fagot, 2 Korno, Keman, Viyola, Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Si Bemol Majör	2 Obua, 2 Fagot, 2 Korno, Kontrfagot veya Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Do Majör, "Der Geburtstag"	Flüt, Obua, 2 Keman, Viyolonsel, Kontrbas ve Klavyeli Çalgı
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Re Majör	2 Korno, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Re Majör 7 Hob. II:8	2 Flüt, 2 Korno, 2 Keman ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Mi Bemol Majör, Hob. III:9	2 Keman, Viyola Viyolonsel, 2 Korno ve Kontrbas
1739- 1799	Karl Ditters von Dittersdorf	Intrada Fa Majör	2 Korangle, Korno, 2 Keman ve Kontrbas
1743-1805	Luigi Boccherini	Serenade	2 Obua, 2 Korno, 2 Keman, Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Divertimento Fa Majör (K.247)	2 Korno, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Divertimento No.11 Re Majör	Obua, 2 Korno, 2 Keman, Viyola ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven	Senfoniler No. 1-8	Flüt, 2 Keman, 2 Viyola Viyolonsel ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven	Septet Mi Bemol Majör, Op.20	Klarnet, Fagot, Korno Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1778-1837	Johann Nepomuk Hummel	Military Septet, Op. 114	Flüt, Klarnet, Trompet, Keman, Viyolonsel, Piyano ve Kontrbas
1778-1837	Johann Nepomuk Hummel	Septet Re Majör, Op. 74	Flüt, Obua, Korno, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano

Tablo 3. 6. (Devam) Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Yedi Çalgılı Eserler

1778-1858	Sigismund von Neukomm	Septet	Flüt, Obua, Klarnet, Fagot, Korno, Trompet ve Kontrbas
1789-1826	Friedrich Ernst Fesca	Premier Grand Septet	Keman, Obua, Viyola, Korno, Viyolonsel, Kontrbas, Piyano
1794-1870	Ignaz Moscheles	Septet, Op.88	Klarnet, Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1796-1868	Franz Berwald	Storr Septet	Klarnet, Fagot, Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas
1797-1828	Franz Schubert	2 Bölümlü Septet	Klarnet, Fagot, Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1803-1890	Franz Lachner	Septet Mi Bemol Majör	Flüt, Klarnet, Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1804-1857	Mihail Glinka	Septet	Obua, Fagot, Korno, 2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas

3.3.7. Sekiz çalgılı eserler

Kontrbas, Schubert'in oktetinde olduğu gibi benzer çalgı kullanımına sahip Ries ve Spohr'un eserlerinde görülmektedir. (Bkz. Tablo 3.7)

Tablo 3. 7. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Sekiz Çalgılı Eserler

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento No.1 Si Bemol Majör	2 Obua, 2 Korno, 3 Fagot, Kontrfagot veya Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Cassatio Re Majör	4 Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento No.1 Sol Majör	Flüt, 2 Korno, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento No.5 Sol Majör	Flüt, 2 Korno, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas

Tablo 3. 7. (Devam) Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Sekiz Çalgılı Eserler

1732-1809	Joseph Haydn	March, “Derbyshire”	2 Klarnet, 2 Fagot, 2 Korno, Trompet, Kontrfagot veya Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Scherzo No.3	2 Obua, 2 Korno, 2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1750-1792	Antonio Rosetti	Parthia Fa Mjör	3 Obua, Korangle, Fagot, 2 Korno, Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Hochzeitsmeuette	2 Korno, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1770-1836	Anton Reicha	Octet, Op.96	Obua, Klarnet, Fagot, Korno, Keman, Viyola Viyolonsel, Kontrbas
1784-1838	Ferdinand Ries	Octet, Op.96	Piyano, Klarnet, Fagot, Korno, Keman, Viyola Viyolonsel, Kontrbas
1784-1859	Ludwig Spohr	Octet Mi Majör, Op. 32	Klarnet, 2 Korno, Keman 2 Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1797-1828	Franz Schubert	Octet Fa Majör, Op.166	Klarnet, Fagot, Korno, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas

3.3.8. Dokuz çalgılı eserler

Öncelikle yaylı ve üfleli çalgılar ile birlikte olmak üzere, dokuz çalgıdan oluşan eserlerinde kontrbasın eşlik konumunda kullanıldığı görülmektedir. Bu türde Haydn’ın yanı sıra Spohr ve Krommer’in eserleri de ön plana çıkmaktadır. (Bkz. Tablo 3.8)

Tablo 3. 8. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuarında Kontrbasın Yer Aldığı Dokuz Çalgılı Eserler

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1731-1788	Carlo Giuseppe Toeschi	Partita Noturna	2 Klarnet, 2 Korno, 2 Viyola, 2 Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Cassation Sol Majör	2 Obua, 2 Korno, 2 Keman, 2 Viyola ve Kontrbas

Tablo 3. 8. (Devam) Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı Dokuz Çalgılı Eserler

1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Do Majör (Hob.II, 17)	2 Klarnet, 2 Korno, 2 Keman, 2 Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Fa Majör	2 Obua, 2 Korno, 2 Keman, 2 Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Divertimento Sol Majör 9 Hob. II:9	2 Obua, 2 Korno, 2 Keman, 2 Viyola ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Notturmi No.1 Do Majör	Flüt, Obua, 2 Korno, 2 Keman, 2 Viyola, Viyolonsel veya Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	Notturmi No.2 Do Majör	2 Flüt, 2 Korno, 2 Keman 2 Viyola, Viyolonsel veya Kontrbas
1740-1777	Ernst Eichner	Konçerto, Piyano veya Arp için	2 Flüt, 2 Korno, 2 Keman, Viyola, Kontrbas, Piyano/Arp
1750-1825	Antonio Salieri	Two Wind Serenades	2 Flüt, 2 Obua, 2 Korno, 2 Fagot ve Kontrbas
1754- 1812	Franz Anton Hoffmeister	Serenade Mi Bemol Majör	2 Obua veya 2 Flüt, 2 Klarnet, 2 Fagot, 2 Korno, Kontrfagot veya Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart, A.Einstein (Arr.)	Sinfonia Si Bemol Majör, K45B	2 Obua, 2 Korno, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas
1759-1831	Franz Krommer	Konçertino, Op.18	Flüt, Obua, 2 Korno, 3 Keman, Viyolonsel, Kontrbas
1784-1859	Ludwig Spohr	Nonet Fa Majör, Op.31	Flüt, Obua, Klarnet, Fagot, Korno, Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas

3.3.9. On bir çalgılı eserler

Geniş oda müziği topluluklarında kontrbas ile birlikte kullanılan çalgıların çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Kontrbasın kullanıldığı oda müziği eserlerine üflemeli çalgıların yanı sıra vurmali çalgılar da dâhil olmuştur. (Bkz. Tablo 3.9)

Tablo 3. 9. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı On Bir Çalgılı Eserler

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart A. Einstein (Arr.)	Galmathias Musicum	2 Obua, Fagot, 2 Korno, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas ve Piyano
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Sonat No. 14	Org, 2 Keman, Viyolonsel, Kontrbas, 2 Obua, 2 Korno, Trompet, Timpani

3.3.10. On iki çalgılı eserler

Oda müziğine katkı sağlayan önemli bestecilerin başında gelen Haydn, on iki çalgı için yazdığı eserlerde kontrbasa yer vermiştir. (Bkz. Tablo 3.10)

Tablo 3. 10. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı On İki Çalgılı Eserler

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1732-1809	Joseph Haydn	Beş Allemande	Flüt, 2 Obua, Fagot, 2 Trompet, 2 Korno, 2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1732-1809	Joseph Haydn	On Menuet	Flüt, 2 Obua, 2 Klarnet, Fagot, 2 Korno, 2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas
1746-1811	Frantisek Adam Jan Mica	Concertino Notturmo	2 Obua, 2 Korno, 2 Fagot, 3 Keman, 2 Viyola ve Kontrbas
1750-1792	Antonio Rosetti	Partita Fa Majör	2 Flüt, 2 Obua, 2 Klarnet, 2 Fagot, 3 Korno, Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Mawsonic Funeral Music (K.V. 477)	2 Obua, Klarnet, Kontrfagot, 2 Korno, Korangle, 2 Keman, Viyola, Viyolonsel ve Kontrbas

3.3.11. On üç çalgılı eserler

Haydn, Mozart ve Beethoven'ın kontrbası geniş oda müziği topluluklarında çeşitli çalgılar ile birlikte kullandıkları ve repertuvara zengin eserler kazandırdıkları görülmektedir.

Tablo 3. 11. Klasik Dönem Oda Müziği Repertuvarında Kontrbasın Yer Aldığı On Üç Çalgılı Eserler

DÖNEM	BESTECİ	ESER	ÇALGILAR
1732-1809	Joseph Haydn	Oyuncak Senfonisi	2 tiz ses, Piyano, 7 Oyuncak Çalgısı, 2 Keman ve Kontrbas
1756-1791	Wolfgang Amadeus Mozart	Serenade No.10	2 Obua, 4 Klarnet, 2 Fagot, 4 Korno ve Kontrbas
1770-1827	Ludwig van Beethoven	Twelve Contra Dances	Flüt, 2 Obua, 2 Klarnet, 2 Fagot, 2 Korno, 2 Keman, Viyolonsel ve Kontrbas

3.4. Klasik Dönem'den Romantik Dönem'e Geçiş Değerlendirmesi

Kontrbasın 18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyılda geniş oda müziği grupları içinde standart bir kullanımı görülmemektedir. Sadece yaylı grupların içinde yer almamış, aynı zamanda yaylı çalgılar, üflemeli çalgılar ve piyanonun da bir arada bulunduğu topluluklarda da kullanılmıştır.

Beethoven'ın septetinde, kontrbasa yer vermesinin özellikle Viyana ve Paris çevresinde diğer bestecilere rol model olduğu düşünülmektedir. Bu bestecilere Schubert, Louis Spohr (1784-1859) ve Franz Lachner (1803-1890) örnek verilebilir. Hepsi aynı yıllarda Paris çevresinde aktif besteciler olan George Onslow (1784-1853) (nonet ve kentetler), Adolphe Blanc (septet) ve Louise Farrenc (nonet) oda müziği eserlerinde kontrbas kullanmışlardır.⁵⁵

Ferdinand Ries (1784-1838) septet ve oktet eserlerinde kontrbasa yer vermiştir. 1820'de Op. 100 eserinin seslendirilmesinde Londra Filarmoni Orkestrası üyeleri ile birlikte Dragonetti de yer almıştır. Oktet Op.128 ve Kentet Op.74 eserlerinin seslendirmelerinde de Dragonetti'nin yer aldığı belirtilmektedir.⁵⁶

⁵⁵ Alvaré (2007), a.g.k., s. 2-3.

⁵⁶ Palmer (2004), a.g.k., s.174.

Dragonetti'nin performansından etkilenen bir başka besteci de George Onslow'dur. 1826'da onuncu kenteti Op.32'nin ilk seslendirilişinde kontrbasın esere dâhil oluşunu şu şekilde anlatılmaktadır:

Erken dönem kuartetleri iki viyolonsel içeriyordu fakat İngiltere'deki bir konsere viyolonselcinin gelememesinden dolayı partiyi çalması için Dragonetti'ye teklif götürüldü. Onslow, kontrbasın beklenen etkiyi veremeyeceği düşüncesiyle öncelikle teklifi reddetse de, parti konserde Dragonetti tarafından çalındı. Birkaç ölçü sonra kontrbasın verdiği etkiden memnun olan bestecinin önceki eserleri Paris Operası'nın kontrbasçısı Gouffe tarafından kontrbasa uyarlanarak tekrar düzenlendi.⁵⁷

Görsel 3. 5. Onslow Kentet No. 11, Op. 33, Ölçü: 13-22, (ilk edisyon) Breitkopf&Hartel, 1827-1828.⁵⁸

George Onslow'un oda müziği eserleri Klasik ve Erken Romantik Dönem'de kontrbasın rolünü etkinleştirmiştir. 19. yüzyıl Fransa'sında 36 yaylı kuartet ve 34 yaylı kentet ile üretken bir isim olan George Onslow, eserlerinde daha çok Viyana geleneğini benimsemiştir.⁵⁹

Charles Baudiot'un (1773-1849) kenteti ve Nicholar Bochsa'nın (1789-1886) septeti de kontrbas içeren eserler arasındadır.

Romantik Dönem oda müziğinde kontrbasın, eserlerde sıklıkla yer verilen bir çalgı olmasının yanı sıra kullanımı da yaygınlaşmıştır. Bestecilerin kontrbasa yazdıkları melodik çizgiye sahip partiler zenginleşmiştir. Bu bestecilerin başında gelen

⁵⁷A.K. Yazdanfar (2010). The string quintets of George Onslow. *The Journal of the International Society of Bassists Vol.34 No:1*, s. 48.

⁵⁸M. Montgomery (2017). Double Bass Parts for String Quintets of the 18th and 19th Centuries?. *The Journal of the International Society of Bassists Vol.39/3*, s. 25.

⁵⁹A.K. Yazdanfar (2010), a.g.k., s. 47-49.

Bottesini'nin solo literatüre olduğu gibi oda müziğine de katkıları büyüktür. Kontrbas, keman ve piyano için “Gran Duo Concertante”, iki kontrbas ve piyano için “Passione Amarosa” ile iki kontrbas için “Gran Duetto” sıklıkla seslendirilen eserlerinden bazılarıdır.

3.5. Türk Bestecilerinin Kontrbaslı Oda Müziği Eserleri

Cumhuriyetin kurulması ile paralel olarak batı müziği eğitimi veren kurumlar oluşmaya başlamıştır. 1936 yılında Atatürk'ün direktifleriyle kurulan Ankara Devlet Konservatuarı, batı müziği eğitimini başlatan çağdaş atılımların en önemlilerinden biri olmuştur.

Heinz Fromme ve Curt Wallner gibi Alman kontrbasçılar ülkemizde kontrbas eğitiminin başlatılması ve yaygınlaşmasında önemli katkılar sağlamışlardır.⁶⁰ 1950'den sonra yetişen eğitimciler ile kontrbas sanatçıları Türkiye’de kontrbas ekolünü ve yorumculuğunu geliştirerek uluslararası seviyeye taşımışlardır. 20. ve 21. yüzyılda Türk bestecilerin kontrbaslı oda müziği eserlerine örnekler verilmiştir:

- Server Acim, (Esra Gül ve Volkan Orhon’a ithafen yazılmış) “Duality” iki kontrbas için, (2009).
- Tolga Tüzün “Metathesis”, iki kontrbas ve elektronik aygıt için,
- Necdet Levent “Kontrbas Trio No:2” üç kontrbas için,
- Server Acim, “3 Minyatür No:1” dört kontrbas için.

3.6. 21. Yüzyıl Oda Müziğinde Kontrbasın Ulaştığı Konum

20. yüzyıl sonrası kontrbas oda müziği repertuarına vurmali çalgıların daha çok dahil olduğu ve farklı çalgı kombinasyonlarının denendiği görülmektedir. Çağdaş oda müziğinde kontrbasın vazgeçilmez bir konumda olduğu görülmektedir. 21. yüzyılda kontrbaslı oda müziği repertuarına katkıda bulunmuş çok sayıda besteci bulunmaktadır.

Bu sanatçılar arasında yer alan Jacop Druckman, Robert Ceely, Jan Alm, Claus Kühnl, Gunther Schuller, James Tenney, Norman Ludwig, Frank Proto, Joseph Lauber, Bernhard Alt, Erich Hartmann, Miloslav Gajdos, Colin Brumby ve Theodore Albin Findeisen gibi besteciler dört kontrbastan oluşan oda müziği eserleri yazmışlardır.

⁶⁰Ö. Akkor (2009). *Kontrbas Eğitiminde Çağdaş Türk Müziği Eserlerinin Yeri ve Değerlendirilmesi*. Afyonkarahisar, Yüksek Lisans Tezi, s.47.

Bertold Hummel, “Sinfonia Piccola” adlı eserini sekiz kontrbas için yazmıştır. Galinka Ustvol'skaya 1973 yılında sekiz kontrbasa, piyano ve tahta blok ekleyerek “Composition No.2 Dies Grae” isimli eseri literatüre kazandırmıştır.

Jose Serebrier 1986 yılında bestelediği “George and Muriel” adlı eserinde solo kontrbas, kontrbas orkestrası ve koro kullanarak kontrbası vokal ve çalgılarla bir araya getirmiştir. Kontrbas oda müziği repertuvarında vokal içeren bir başka eser olan “What Of My Music”, Gehart Samuel tarafından soprano, vurmali çalgılar ve otuz kontrbas için bestelenmiştir.

3.7. Kontrbas Toplulukları

Günümüzde, modern ve erken klasik batı müziği dönemlerine ait kontrbaslı oda müziği eserlerini seslendiren birçok oda müziği grubu bulunmaktadır. Tamamı kontrbastan oluşan ve kontrbasa uyarlanan eserlerin sayısının artmasıyla, oda müziği grupları da yaygınlaşmaya başlamıştır. Avrupa ve Amerika’da faaliyet gösteren kontrbas topluluklarından bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

- Bassione Amorosa (6 üye)
- L’Orchestre de Contrebasses (6 üye)
- Bass Instinct (6 üye)
- The Chicago Ensemble (5 üye)
- The Bass Gang (4 üye)
- London Double Bass Ensemble (6 üye)
- The Bad Boyz of Double Bass
- Brno Double Bass Ensemble (14 üye)
- Ball Devlet Üniversitesi Kontrbas Grubu (12 üye)
- London Double Bass Sound (10 üye)
- Ludus Gravis (8 üye)

Bassione Amarosa, 1996’da Alman kontrbasçı Klaus Trump’ın öncülüğünde Münih Konservatuvarı öğrencileri tarafından kurulmuştur. 2003’te “Avrupa Dörtlü Ödülü” alan grup, birçok yarışma ve ödül ile dünyada kendini kanıtlamış üst düzey kontrbasçılardan oluşmaktadır. Grubun isminin esin kaynağı Bottesini’nin iki kontrbas ve eşlik için yazdığı “Passione Amarosa” eseridir.

L’Orchestre de Contrebasses, aynı zamanda besteci olan altı Fransız kontrbas sanatçısından oluşmaktadır. Christian Gentet tarafından 1981’de kurulmuştur. Özgün ve

yaratıcı müzikler ortaya koyan grubun amacı, albüm ve gösterilerinde jazz, klasik, soul, latin, modern müzik gibi birçok farklı tarzda müziği kontrbas üzerinde harmanlayarak dinleyiciyle buluşturmadır.

Chicago Bass Ensemble, dört üyesi olan modern kontrbas oda müziği eserlerini ve çeşitli çalgı toplulukları için yazılan eserlerin uyarlamalarını seslendirmektedir.

Ludus Gravis topluluğu, ağırlıklı olarak modern ve klasik müzik eserlerinin uyarlamalarını seslendirmek amacıyla, kontrbas solisti ve besteci Stefano Scodanibbio ile kontrbas solisti ve müzik direktörü Daniele Roccato'nun öncülüğünde kurulmuştur. Programın içeriğine göre dörtten iki müzisyene kadar değişiklik gösteren topluluğun üye sayısı genellikle sekizdir.

The Bad Boyz of Double Bass, David Murray, Volkan Orhon, Paul Sharpe ve Anthony Stoops gibi kontrbas eğitimcileri ve solistlerinden oluşmaktadır. İlk kez 2004'te Michigan Üniversitesi'nde kontrbas virtüözü Gary Karr ile birlikte performans gerçekleştirmek üzere bir araya gelmişlerdir.

Brno Double Bass Ensemble, 2005 yılında Çek Cumhuriyetinde Janacek Akademi'de kurulmuştur. Grubun üyeleri, grubun kurucusu olan Miloslav Jelinek'in öğrencilerinden oluşmaktadır. Topluluğun repertuarı farklı stil ve türlerden oluşmaktadır, orijinal kompozisyonlarla beraber grup üyelerinin özel düzenlemelerini de içermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Klasik Dönem içinde kontrbasın oda müziği repertuarındaki yeri incelenmiş, kontrbasın genel kullanımına ve eser örneklerine yer verilmiştir. Bununla birlikte Klasik Dönem özellikleri üzerinde durulmuş, Barok ve Romantik Dönem ile ilgili bağlantılara değinilmiştir. Ayrıca, çalışma kontrbaslı oda müziği gruplarından ve Türk bestecilerin kontrbaslı oda müziği eserlerinden örnekler de içermektedir.

Tarih boyunca bas çalgılar klasik müzikte, dolayısıyla oda müziğinde önemli bir rol oynamışlardır. Çalgıların kullanılış şekillerinin teknik kapasitelerine ve klasik müzik dönemlerinin geleneklerine bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Barok Dönem’de sürekli bas geleneğinin bir parçası olan kontrbas, Klasik Dönem’de ayrı partilerde yer almaya başlamıştır. Romantik Dönem’de ise birçok besteci, eserlerinde gerek eşlik gerekse solo partilerde kontrbasa yer vermiştir. Kontrbas, 21. yüzyıla gelindiğinde geleneksel olarak kullanımının yanı sıra deneysel çalışmalarla da zengin bir repertuvara sahip olmuştur.

Klasik Dönem, kontrbasın yalnızca eşlik yapma işlevinden sıyrılarak, solo kimlik kazanmaya başladığı önemli bir süreç olmuştur. Kontrbasın solo kullanımına bağlı olarak değer kazanmasının, bugünkü konumuna erişmesinde etkili bir oynadığı düşünülmektedir.

Sperger, Hoffmeister, Dragonetti ve Dittersdorf gibi Klasik Dönem kontrbasçı ve bestecilerinin ürettikleri eserler, solo kontrbas literatürünün yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu besteciler, oda müziği türündeki eserlerde kontrbasa yer vermiş ve aynı zamanda solo çalgı olarak ön planda tutmuşlardır. Klasik Dönem bestecilerinin oda müziği eserlerinde kontrbası eşlik konumunun yanı sıra solo olarak kullanmalarının, kontrbasın oda müziğinde yer edinmesini sağlayan bir adım olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, oda müziği eserlerinde kontrbasın vazgeçilmez bir öge olarak benimsenmesinin temellerinin Klasik Dönem’de atıldığı söylenilebilir.

Yapılan araştırma çerçevesinde ve kaynakların incelenmesinde Klasik Dönem’de bestelenen birçok oda müziği eserinde kontrbasın yer aldığı görülmektedir. Klasik Dönem’in en sık kullanılan bas çalgısı viyolon/kontrbas için üretilen eserler 21. yüzyılda modern kontrbasa uyarlanarak seslendirilebilmektedir.

Bu araştırma, oda müziğinde kontrbasın yeri ve öneminin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılması açısından kaynak teşkil etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma içinde yer verilen Klasik Dönem’in kontrbaslı oda müziği eserleri listelerinin icracılara

katkı sağlayacağı ve yol göstereceği düşünölmektedir. Çalışmanın, başta konservatuvar öğrencileri ve kontrbas yorumcuları olmak üzere, bu konu üzerinde çalışan araştırmacılara da ışık tutması umut edilmektedir.

KAYNAKÇA

BASILI KAYNAKLAR

- Bashford, C. (2001). *New Grove Dictionary of Music and Musician, 2nd edition vol.3*, Oxford University Press.
- Brun, P. (2000). *A New History of Double Bass*. Fransa: Paul Brun Productions.
- Grodner, M. (2000). *Comprehensive Catalog of Music, Books, Recordings and Videos for The Doublebass*. (4/1). ABD: Grodner Publications.
- İlyasoğlu, E. (1996). *Zaman İçinde Müzik, 4. Baskı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Mimaroglu, İ. (2014). *Müzik Tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Palmer, F. M. (2004). *Domenico Dragonetti in England (1794-1846): The Career of a Double Bass Virtuoso*. İngiltere: Oxford University Press Inc.
- Planyavsky, A. (1998). *The Baroque Double Bass Viyolone*. (Çev: J. Barket). ABD: Scarecrow Press, Inc.
- Say, A. (2003). *Müzik Tarihi 5. Baskı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

TEZLER

- Akkor, H. Ö. (2009). *Kontrabas Eğitiminde Çağdaş Türk Müziği Eserlerinin Yeri ve Değerlendirilmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alvaré, A. L. (2007). *Septets, Octets, Notets: Romantic Chamber Music In Its Cultural Context*, University of Nebraska, Master of Music
- Çelebioğlu, B. (2002). *Johannes Brahms'ın Piyanolu Oda Müziği Eserlerinin Yapısal İncelemesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kompozisyon Anasanat Dalı Oda Müziği Programı.
- Dökmeci, S.C. (2012). *Solo Kontrabassın Gelişim Süreci*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eryılmaz, U. (2012). *Viyana Klasik Döneminde Kontrbas Çalgısının Yeri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gezen, G. (2011). *Orkestranın Evrim Sürecinde Kontrbas'ın İşlevsel Gelişimi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

- Gül E. (2002). *Kontrbasın Tarihsel Gelişiminde Giovanni Bottesini*. Yayınlanmış Sanatta Yeterlilik Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Raschen, G. (2009) *Chamber Music With Double Bass: A New Approach To Function and Pedagogy*, University of North Texas, Doctor of Musical Arts.
- Yazıcıoğlu, S. (2006). *Kontrabas'ın Yapısı ve Tarihsel Gelişimi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MAKALELER

- Cameron, M. (1989). Six “Horrible” Sonatas For String. *The Journal of the International Society of Bassists Vol.15/2*, s. 39-41.
- Gandara, X. C. (2002). The doublebass in the chamber music of Luigi Boccherini (Çeviri: Roberto Aymes) *The Journal of the International Society of Bassists Vol.26 /1*, s. 9-11.
- Griffel, L. M. (2005). Der tod und die forelle: new thoughts on schubert's quintet. *Current Musicology, No. 79 & 80*. ABD: Trustees of Columbia University in the City of New York.
- Hoock, C., Levitt L. And Muroki K. (2011). The Bassist's Guide to Chamber Music and Ensembles. ISB Convention Panel Discussion. ABD: San Francisco University
- Hull, A. E. (1929). The earliest known string-quartet. *The Musical Quarterly*, Sayı XV/1, s.72.
- Jacobson, H. (1988). The Edition of an Unpublished Contrabass Solo-Quartet by Franz Hoffmeister. *The Journal of the International Society of Bassists Vol.15/1*, s. 58-61.
- Montgomery, M. (2017). Double Bass Parts for String Quintets of the 18th and 19th Centuries?. *The Journal of the International Society of Bassists Vol.39/3*, s. 21-25.
- Tanınmış, G. E. (2006). Oda Müziği Üzerine Nitel Bir Çalışma. *İdil Dergisi*, 2 (8), s. 92-105.
- Yazdanfar, A.K. (2010). The string quintets of George Onslow. *The Journal of the International Society of Bassists Vol.34/1*, s. 48.

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1:<http://sozluk.gov.tr> (Erişim tarihi: 05.04.2019)

http-2:http://courses.lumenlearning.com/musicapp_historical/chapter/string-quartet/ (Erişim tarihi: 05.04.2019)

http-3:http://ks4.imslp.info/files/imglnks/usimg/8/8e/IMSLP01658-Beethoven-Septet_op_20.pdf (Erişim tarihi: 08.04.2019)

http-4:<http://liuzzivito.blogspot.com/2011/01/dragonetti-quintets-john-feeny.html>(Erişim tarihi: 03.04.2019)

http-5:www.paulnemeth.com (Erişim Tarihi: 11.05.2019)